

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**RUSKA FEDERACIJA NA POTI V WTO: PRIMERJAVA
S KITAJSKO**

Ljubljana, januar 2009

METKA LAMPRET

IZJAVA

Študentka Metka Lampret izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Črta Kostevca, in dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 MEDNARODNA MENJAVA	2
2 OD SOVJETSKE ZVEZE DO RUSKE FEDERACIJE – OD GATT DO WTO	4
2.1 OBDOBJE NIKITE HRUŠČOVA	5
2.2 OBDOBJE LEONIDA BREŽNJEVA	6
2.3 PERESTROJKA	7
2.4 RUSKA FEDERACIJA	7
2.5 RUSKA EKONOMSKA POLITIKA IN PRESTRUKTURIRANJE	8
2.5.1 Strukturne spremembe	8
2.5.2 Status približevanja pri najpomembnejših vprašanjih	10
2.5.2.1 <i>Energenti</i>	10
2.5.2.2 <i>Zaščita pravic intelektualne lastnine</i>	11
2.5.2.3 <i>Kmetijstvo</i>	12
2.5.2.4 <i>Storitve</i>	12
2.6 EKONOMSKA SLIKA RUSIJE	13
3 PRIMERJAVA VPLIVOV ČLANSTVA V WTO S KITAJSKO	16
3.1 POLITIČNO EKONOMSKI SISTEM KITAJSKE	16
3.2 PODROČJA Z NAJVEČ TEŽAVAMI PRI IZPOLNJEVANJU OBLJUB WTO	20
3.2.1 Bančništvo	21
3.2.2 Zavarovalništvo	21
3.2.3 Telekomunikacije	21
3.2.4 Zaščita pravic intelektualne lastnine	22
3.2.5 Kmetijstvo	22
4 POSLEDICE ČLANSTVA KITAJSKE IN RUSIJE V WTO	24
4.1 KITAJSKA: POSLEDICE ZA DOMAČE GOSPODARSTVO	24
4.2 KITAJSKA: MEDNARODNI VPLIV	25
4.3 RUSIJA: POTENCIALNE POSLEDICE ZA DOMAČE GOSPODARSTVO	26
4.3.1 Možni scenarij po vstopu v WTO: drastičen porast uvoza	27
4.3.2 Posledice za rusko kmetijstvo po vstopu v WTO	28
4.3.3 Posledice za ruski finančni sektor po vstopu v WTO	29
4.3.4 Vpliv članstva v WTO na ruske regije	30
4.4 MEDSEBOJNI EKONOMSKI ODNOSI: KITAJSKA – RUSIJA – EVROPSKA UNIJA	32
SKLEP	33
LITERATURA IN VIRI	35
PRILOGE	1

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Glavni makroekonomski kazalci za Rusko federacijo.....</i>	<i>14</i>
<i>Tabela 2: Tokovi neposrednih tujih investicij za izbrana leta v milijonih \$.....</i>	<i>16</i>
<i>Tabela 3: Vpliv vstopa Rusije v WTO na regionalne trge.....</i>	<i>31</i>
<i>Tabela 4: Glavne trgovinske partnerice za Kitajsko, Rusijo in EU v letu 2007.....</i>	<i>32</i>

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Struktura zunanje trgovine Ruske federacije za obdobje 1994 – 2007.....</i>	<i>15</i>
<i>Slika 2: Struktura zunanje trgovine Kitajske za obdobje 1978 – 2006.....</i>	<i>18</i>
<i>Slika 3: Povprečna letna stopnja rasti realnega BDP.....</i>	<i>20</i>

KAZALO PRILOG

<i>Priloga 1: Blagovno storitvena bilanca Ruske federacije za obdobje 1994 – 2008.....</i>	<i>1</i>
<i>Priloga 2: Vpliv članstva Kitajske v WTO na blaginjo ostalih svetovnih gospodarstev.....</i>	<i>3</i>
<i>Priloga 3: Ruski regionalni trgi.....</i>	<i>4</i>
<i>Priloga 4: Slovar kratic in tujih izrazov.....</i>	<i>7</i>

UVOD

Kakšno mesto ima v svetu in kje sploh najdemo pravo Rusijo – v Evropi ali v Aziji? Po tem, ko je ob koncu prvega tisočletja postala del sredozemsko-evropskega (pravoslavnega) Vzhoda, je bila še pogosto v hudih dvomih glede svojega položaja v širšem prostoru. Koncem 17. stoletja s prihodom Petra I. Velikega na prestol je nihala med možnostma, da bi postala integralni dela Zahoda, ki bi ga v praksi močno razširila, ali pa da bi se oblikovala v povsem samostojno velesilo. (V Azijo so jo vleкли samo mongolski osvajalci in pesniške vizije, ne lastna politična volja.)

Tudi v 21. stoletju je za Rusko federacijo vprašanje strateških partnerstev, zavezništev, ekonomskih ter političnih integracij še vedno – celo bolj aktualno. V 20. stoletju je Rusija preživela burno obdobje prestrukturiranja svojega gospodarstva iz centralno-planskega v tržnega. Tedaj so bile nesporni globalni voditelj Združene države Amerike, Sovjetska zveza pa se je poskušala uveljaviti kot antipol zahodnemu kapitalizmu in svetovnemu imperializmu. Po 2. svetovni vojni so ZDA botrovale vzpostavitvi sistema pravil gospodarskega poslovanja, združenega v treh organizacijah – Mednarodni denarni sklad (IMF), Svetovna banka (WB) in Svetovna trgovinska organizacija (WTO). Rusija je, kljub zavračanju vsega zahodnega, po razpadu socialistične države obnovila prizadevanja za pristop k WTO in je danes že šestnajsto leto v procesu pogajanj.

V zadnjih letih se svetovno gospodarstvo potaplja v vse globljo krizo in to ravno zaradi elementarnih načel tržne ekonomije. Zanimanje Rusije za članstvo v organizaciji, ki globalizira svetovno trgovino in v kateri vse članice plovejo v istem čolnu, vse bolj niha. Je torej sploh še pripravljena čakati pred vrati WTO?

Odgovor bom poizkušala najti v diplomskem delu, katerega cilj je ugotoviti, ali bo članstvo v WTO prineslo koristi Ruski federaciji. Če že, kakšno ceno je potrebno plačati za izpolnitev vseh obveznosti? Namen diplomskega dela je proučiti pripravljenost Rusije na vstop v WTO skozi prizmo ekonomsko političnih odnosov, s poudarkom na mednarodnem gospodarskem sodelovanju. V pomoč pri raziskovanju sem za primerjavo obravnavala kitajsko gospodarstvo, da bi bilo lažje predvideti posledice članstva v WTO za Rusko federacijo.

Diplomsko delo začnjam s kratko opredelitvijo mednarodne menjave in Svetovne trgovinske organizacije, ki jo s svojimi mehanizmi in pravili poizkuša urejati.

V drugem delu opisujem prehod nekdanje Sovjetske zveze v Rusko federacijo in (ne)naklonjenost političnih oblasti za integracijo v mednarodne organizacije. Nadalje proučujem rusko ekonomsko politiko in prestrukturiranje v tržno gospodarstvo. Pri tem se ustavim pri najpomembnejših vprašanjih, ki otežujejo pristopna pogajanja z WTO. Za oris gospodarskega stanja na koncu predstavim še ekonomsko sliko Rusije.

V tretjem delu iščem vzporednice z vesilom Kitajsko. V obeh državah je v 20. stoletju vladal komunistični režim, le da sta imeli po razpadu različni pristopi pri odpravljanju posledic tega sistema. Kitajski se je leta 2001 uspelo pridružiti organizaciji WTO, zopet pa se ustavim pri posameznih področjih, ki še vseeno niso popolnoma prilagojena zunanjim tržnim silam in delovanju proste mednarodne trgovine.

V zadnjem delu ugotavljam katere so ključne posledice tako kitajskega kot ruskega članstva v Svetovni trgovinski organizaciji. Predstavim vpliv Kitajske na mednarodni ravni, ob morebitnem prihodnjem članstvu analiziram posledice za Rusijo. Nazadnje v analizo vključim še naš skupen evropski trg in obravnavam odnose med Evropsko Unijo, Rusijo ter Kitajsko.

Diplomsko delo zaključujem s sklepnimi ugotovitvami.

1 MEDNARODNA MENJAVA

Ekonomski argumenti govorijo v prid mednarodni menjavi. Že klasična teorija mednarodne menjave raziskuje koristi zunanje trgovine za posamezno državo. Pomemben je predvsem prispevek Davida Ricarda, ki v svoji teoriji komparativnih prednosti meni, da ima lahko vsaka država koristi od mednarodne menjave, če se le specializira za proizvodnjo tistih dobrin, ki jih v primerjavi z drugimi državami proizvede bolj učinkovito¹. Dosežena mednarodna razdelitev dela vodi v ekonomsko rast in večjo globalno učinkovitost. Za potrebe pričujočega diplomskega dela je pomembno predvsem dejstvo, da pristop države k WTO omogoča njenim podjetjem dostop do cenejših uvoznih komponent in surovih materialov ter izboljšuje življenjski standard celotne populacije tako, da so jim dobrine in storitve dostopnejše. S tem mednarodna menjava prinaša vzajemne koristi. Tako je povsem razumljivo, da so pomembni igralci na globalnem trgu (ZDA, EU, Japonska) zainteresirani za vstop Rusije v WTO, saj bi to pomenilo liberalizacijo ruske zunanje trgovine. Vendar odpiranje lastnega in cenejši dostop do tujih trgov, ni vedno vzajemno koristno.

Pravila WTO vsebujejo kopico predpisov, ki so ugodni za katerokoli gospodarstvo. Nanašajo se na zaščito pravic tujih vlagateljev, kot tudi zaščito pravic intelektualne lastnine itd. Nadalje, odprto gospodarstvo je ključni instrument pri gradnji konstruktivnih mednarodnih odnosov. Trgovina in investicije ustvarjajo gospodarstva neodvisna ter zmanjšujejo sovražne manifestacije tujih politik. Zato so tujci obravnavni kot profesionalni člani, poslovni partnerji, kupci, dobavitelji dobrin in storitev, ne pa kot abstraktni sovražniki.

---

¹ Ricardov model sloni na predpostavkah: svobodna mednarodna trgovina (prost pretok blaga med državami), popolni gospodarski liberalizem – tudi na področju mednarodne menjave trg deluje skladno z načeli popolne konkurence, popolna nemobilnost edinega produkcijskega faktorja (dela) med ekonomskimi prostori in običajna gibljivost znotraj ekonomskega prostora, konstantni donosi v proizvodnji, menjava dveh proizvodov med dvema državama, ki se med seboj razlikujeta le glede tehnologije.

Kljub vsem prednostim moramo na vstop v WTO pogledati tudi s kritične točke. Čeprav z vstopom gospodarstvo kot celota napreduje, nekateri sektorji izgubljajo. Pomembno je razlikovati med nacionalnimi in sektorski interesi. Vsak gospodarski sektor si želi dostopa do tujih trgov, uvoznih komponent, cenejših materialov, obenem pa zaščititi domači trg pred uvozniki konkurenčnih proizvodov. Povsem razumljivo so včasih interesi različnih industrij med seboj izključujoči, zato je naloga ruske vlade, poslovne skupnosti ter celotne družbe, sklepati kompromise. Pristopna pogajanja so tako prvi preizkus sposobnosti dialoga med vlado, poslovnimi elitami ter občo družbo. To je težka naloga tudi za države z zelo razvito civilno družbo, ko industrijski lobiji pogosto prevladajo nad javnim interesom. V Rusiji, kjer se demokracija šele rojeva, kjer ima civilna družba še vedno zelo majhen vpliv in kjer se določeni sektorji šele uveljavljajo, predstavlja takšna komunikacija še težji problem.

Zgoraj omenjeni argumenti v prid mednarodni menjavi so statični. V dinamičnem okolju se odstopanja od svobodne trgovine zagovarjajo z raznimi ekonomskimi argumenti protekcionalizma (Gandolfo, 1994, str. 135-143):

Argument optimalne carinske stopnje (angl. *Optimal tariff rate argument*) pravi, da je vedno moč najti tako carinsko stopnjo, pri kateri je blaginja države, ki jo uveljavlja, večja kot pod prosto menjavo (torej brez t.i. optimalne carinske stopnje).

Pogoji menjave (angl. *Terms of trade argument*) so tisti pogoji proizvodnje in povpraševanja v vsaki državi, pod katerimi so pripravljene med seboj trgovati.

Deformirano ravnotežje na domačih proizvodnih in faktorskih trgih (angl. *Product and factor market distortions*) sta položaja, ki velikokrat opravičujeta uvedbo zaščite gospodarstva.

Argument zaščite mlade industrije (angl. *Infant industry argument*). Če je industrija skoraj konkurenčna na globalni ravni, potem je začasna vladna zaščita (v obliki carin ali uvoznih kvot) dobrodošla, saj v tem času zaščiten panoga postane dovolj močna, da se lahko sooči z mednarodno konkurenco. V teoriji je ta argument sicer lepo zveneč, vendar v praksi pogosto zlorabljen. Da bi upravičile protekcionalizem je mnogo držav v razvoju apliciralo to osnovno načelo, zgodilo pa se je naslednje:

- Vsaka industrija trdi, da je skoraj konkurenčna in zahteva zaščito. Ker nove industrije nimajo veliko politične moči in vpliva, se zaščita podeljuje obstoječim sektorjem, kar je nasprotno teoretičnemu konceptu. Zaščita pred konkurenco povzroči apreciacijo domače valute, življenjski standard se ne povečuje in industrija sama dosega zgolj marginalne dobičke.
- Vedno obstaja velika skušnjava, da se podaljša obdobje zaščite za tiste sektorje, ki niso dosegli želene konkurenčnosti; v tem procesu zopet igrajo ključno vlogo industrijski lobiji.

Pomembno pri tem je, da takojšnji pristop k WTO obravnava oba problema. V pogajanjih je mogoče doseči zaščito nekaterih trgov, vendar pravila WTO zahtevajo sprostitev trga po koncu tega obdobja.

Vstop v WTO zahteva veliko časa in napornih pogajanj. Nacionalna zakonodaja se mora uskladiti z mnogimi pravili WTO, sklenjeni pa morajo biti točno določeni pogoji pristopa z WTO in vsako izmed držav članic.

2 OD SOVJETSKE ZVEZE DO RUSKE FEDERACIJE – OD GATT DO WTO

Začelo se je leta 1947, ko je bil v Ženevi podpisan Splošni sporazum o carinah in trgovini (v nadaljevanju GATT). Po 2. svetovni vojni so se namreč pojavile težnje po razvoju in liberalizaciji mednarodne trgovine. Ker zaradi razlik med stališči ZDA in SZ še dolgo ni bilo na vidiku zelene Mednarodne trgovinske organizacije (ITO), je 23 držav podpisalo ta sporazum, ki naj bi predstavljal začasno rešitev za mednarodno trgovino. Vendar ni bil začasen, saj se je obdržal vse do leta 1995, ko je bil uradno spremenjen v Svetovno trgovinsko organizacijo.

Tedanja Sovjetska zveza ni bila povabljena k podpisu sporazuma leta 1947, potem ko je zavrnila pridružitve k Mednarodnemu denarnemu skladu in Svetovni banki – drugima dvema multilateralima organizacijama, ki sta nastali v okviru Bretton-Woodske konference takoj po koncu 2. svetovne vojne. Pravzaprav sta bili sovjetska zunanja trgovina in ekonomska politika povsem v nasprotju z načeli GATT. Ta so temeljila na odstranitvi ovir za menjavo in na razvoju medsebojne ekonomske povezanosti med državami. Sovjetska zunanja ekonomska politika je bila osnovana na konceptu samozadostnosti – t.j. domače gospodarstvo proizvaja kar je le mogoče, uvaža pa se zgolj blago, ki ga sami ne morejo proizvesti. Izvažalo se je zgolj z namenom, da so lahko kupili potrebno blago, ne pa da tvorijo mednarodna tržišča. Takšne prakse so pripomogle k propadu SZ (Cooper, 2006, str. 4).

V obdobju 1949 – 1991 je SZ vendarle modificirala koncept samozadostnosti, tako da je trgovala z nekaterimi azijskimi komunističnimi državami, Kubo ter državami Vzhodne Evrope. Zelo malo menjave je potekalo izven t.i. Sovjetskega Bloka. Leta 1949 so SZ, Bolgarija, Čehoslovaška, Madžarska, Poljska in Romunija ustanovile Svet za vzajemno ekonomsko pomoč (v nadaljevanju Svet). Osnovni dejavniki za ustanovitev odsevajo Stalinovo željo po sovjetski prevladi nad državami Srednje Evrope, obenem pa je moral miriti tiste, ki so izrazile zanimanje za Maršalov načrt. Čehoslovaška, Madžarska in Poljska so se zanj zanimale, kljub zahtevam po konvertibilni valuti ter tržni ekonomiji. Takšni posledice so bile za Stalina nesprejemljive, saj bi to pomenilo jačanje ekonomskih vezi z Zahodno Evropo v primerjavi s SZ. Tako je leta 1947 ukazal vladnim predstavnikom teh podrejenih komunističnih sistemov takojšnjo vrnitev iz Pariza, kjer so se udeležili konference o

evropskem programu oživitve gospodarstev (European Recovery Programme). Kot alternativa Maršalovemu načrtu je SZ zasnovala Molotov načrt, ki naj bi zmanjševal evropsko odvisnost od ameriške pomoči ter predlagal naj se mednarodna menjava raje povečuje s Sovjetsko zvezo (Sobell, 1987, str. 4).

Sprva je planiranje potekalo tekoče in hitro v smeri koordinacije nacionalnih ekonomskih načrtov, vendar brez prisilne avtoritete s strani SZ. Odločitve so zahtevale enotno ratifikacijo in celo po tem so jih vlade samostojno implementirale v politiko. Poleti 1950 pa je Stalin presenetil celoten Svet, ko je vse programe skoraj zaustavil in SZ pomaknil v avtarkijo. Namesto z ustavnimi sredstvi se je raje neposredno mešal v politiko ostalih držav. Obseg Sveta se je do novembra 1950 zožil zgolj na reševanje »praktičnih vprašanj pospeševanja menjave«. Pomembna zapuščina tega kratkega obdobja je »Načelo Sofía«, ki ga je Svet sprejel avgusta 1949 v Bolgariji. Po njem so se radikalno zmanjšale pravice intelektualne lastnine, saj sta bili tehnologija in inovacije izvirne države dostopni praktično vsem ostalim brez večjih stroškov. To je seveda koristilo slabše industrijsko razvitim članicam Sveta, še posebno vedno bolj zaostajajoči SZ, na račun Vzhodne Nemčije, Čehoslovaške, deloma tudi Madžarske in Poljske (Bideleux & Jeffries, 2007, str. 485-487).

2.1 OBDOBJE NIKITE HRUŠČOVA

Svet se je po Stalinovi smrti leta 1953 zopet postavil na začrtana pota. V zgodnjih petdesetih letih prejšnjega stoletja so vse članice vodile politiko samozadostnosti, sedaj pa so ponovno oživeli pogovori o proizvodnji komplementarnih dobrin. Leta 1956 je bilo z namenom pospešene koordinacije tovrstnih diskusij ustanovljenih 10 stalnih komitejev. SZ je pričela trgovati z nafto za industrijske izdelke Sveta. Veliko časa je bilo posvečenega tudi koordinaciji petletnih načrtov.

Kakorkoli že, znova so se pojavile težave. 1956 leta so upor na Madžarskem in protesti na Poljskem privedli do ogromnih socialnih in ekonomskih sprememb, vključujoč opustitev sovjetskih petletnih načrtov (za obdobje 1956 – 1960), za katere se je vodstvo Sveta trudilo vrniti legitimnost in množično podporo. V smeri povečanja mednarodne menjave in gospodarske integracije je bila storjena serija majhnih korakov, od popravljenih prizadevanj o nacionalni specializaciji do ustanovne listine (1959), ki se je zgledovala po Rimski pogodbi iz leta 1957 (Reynolds, 2006).

Kljub silnim prizadevanjem je transnacionalno centralno planiranje propadlo. Decembra 1961 so bila na seji Sveta sprejeta Osnovna načela mednarodne socialistične delavske divizije, ki so predvidevala tesnejšo koordinacijo načrtov in osredotočeno proizvodnjo podobnih izdelkov v eni ali nekaj socialističnih državah. Temu je sledil tudi poziv Nikite Hruščova novembra 1962 po enem samem skupnem organu planiranja. Tokrat sta se poleg Madžarske in Poljske uprli še Čehoslovaška ter vse bolj nacionalistična Romunija, ki je ostro zavrnila Hruščevo idejo o specializaciji v kmetijstvu. Izmed vzhodnoevropskih držav je bila zgolj Bolgarija navdušena

nad zadano nalogo, t.j. specializacije v kmetijstvu in poljedelstvu; vendar je tukaj potrebno poudariti, da si je to pot izbrala že leta 1930 – takrat še kot neodvisna država (Bideleux & Jeffries, 2007, str. 486-488).

Ko je SZ pozivala k tesnejšemu ekonomskemu sodelovanju, je že izgubila moč, da bi vsilila svoje ideje. Kljub počasnemu napredku se je povezanost vendarle krepila pri električni energiji, surovi nafti in na drugih znanstveno-tehničnih področjih. Z ustanovitvijo Mednarodne banke za ekonomsko sodelovanje leta 1963 pa je mednarodna menjava z Zahodom relativno narasla, v primerjavi z menjavo znotraj Sveta.

2.2 OBDOBJE LEONIDA BREŽNJEVA

Vse od ustanovitve je Svet do leta 1967 deloval na podlagi vzajemnih dogovorov. Več kot očitno je bilo, da je bil rezultat največkrat porazen (Bideleux & Jeffries, 2007, str. 507). Leta 1967 je bilo uvedeno načelo "Interested party principle", po katerem so se lahko države mirno odločale v katerih projektih bodo oziroma ne bodo sodelovale, obenem pa pustile ostalim članicam, da z mehanizmi Sveta koordinirajo svoje aktivnosti. Obstajala je sicer možnost veta, vendar je bilo zaželeno da se članica raje distancira, kot pa nejevoljno sodeluje. Tako je bilo delno omogočeno Romuniji, da oblikuje svojo ekonomsko pot in ne zapusti Sveta.

Do poznih šestdesetih let prejšnjega stoletja se je aktivnost Sveta opisovalo kot **sodelovanje**. Kasneje je bil glavni cilj **integracija**, katerega je zadovoljevala le Bolgarija, ki je tesno sodelovala s SZ. Druge članice so večinoma samostojno oblikovale in izvajale svoje načrte, rasla je raznolikost med njimi², silna asimetrija ter nezaupanje med malimi članicami in sovjetsko »superdržavo«, ki je leta 1983 predstavljala 88 % vsega teritorija Sveta in 60 % njegove populacije (Bideleux & Jeffries, 2007, str. 506-508).

V letu 1970 izstopa velik ekonomski uspeh in sicer razvoj sovjetskih naftnih polj. Dvomljive vzhodnoevropske članice so bile ogorčene, ko so morale kriti stroške osovražene voditeljice. Kaj kmalu – že sredi 1970, pa so članice Sveta večinoma prosperirale, saj so jim nizke cene goriva in drugih mineralnih produktov izjemno koristile. Naftna kriza leta 1973 na njih skorajda ni imela vpliva. Še eden izmed kratkoročnih uspehov tega obdobja je bil povečan obseg investicij in prenosov tehnologij z Zahoda. S tem se je krepil tudi vpliv zahodne kulture in stališč, predvsem v srednji Evropi. Kljub vsemu pa marsikatera implementacija Zahodnih tehnologij ni bila uspešna; investicije so se akumulirale v luksuznih dobrinah za strankarske elite in večina držav Sveta se je v poznih sedemdesetih letih znašla v dolgovih. Recesija je v letih 1979 – 1983 zajela vso Vzhodno Evropo (z rahlo izjemo Vzhodne Nemčije in Bolgarije), po kateri si v dobi komunizma niso nikoli več opomogle. Romuniji in Poljski se je življenjski standard drastično poslabšal.

---

² 1962 je postala članica Mongolija, kasneje še Kuba in Vietnam.

2.3 PERESTROJKA

Perestrojka oz. prestrukturiranje je pomenil še zadnji poizkus oživitve gospodarstva članic Sveta. Spodbudil ga je generalni sekretar Sovjetske zveze Mihail Gorbačov, ki je napovedoval revolucionarne spremembe ter predvidel, da bo »znanost postala ključno gonilo razvoja«. Vendar tudi ta program ni bil uspešen. Ponesrečeni režim Gorbačova je dajal preveč obljub na vseh mogočih področjih, kar je privedlo do pregretja sovjetskega gospodarstva. Ozka grla so se še dodatno poslabšala, medtem so bile vzhodnoevropske članice Sveta vedno bolj ogorčene, saj so morale že tako pičel kapital prispevati v projekte, ki so bili večinoma v interesu SZ (Bideleux & Jeffries, 2007, str. 526).

Že pred razpadom je SZ spoznala, da se morajo v želji po tranziciji iz centralno-planskega sistema v tržno gospodarstvo, povezati s svetovno ekonomijo. To spoznanje je sprožilo iniciative po liberalizaciji ruskega zunanjetrgovinskega režima. SZ je avgusta 1986 zaprosila za status opazovalke v času Urugvajske runde pogajanj v okviru GATT z namenom polnega članstva. ZDA in nekatere zahodnoevropske industrializirane države so temu nasprotovale, saj naj bi SZ še vedno vodila politiko centralnega planiranja³.

Leta 1990 je bil SZ le odobren status opazovalke; ZDA so bile mnenja, da se SZ pod vodstvom Mihaila Gorbačova vendarle premika proti odprtemu gospodarstvu. Ko je SZ decembra 1991 dokončno razpadla, je še vedno obdržala pridobljeni status opazovalke in junija 1993 uradno zaprosila za pristop k GATT. Ta je ustanovil delovno skupino za pridružitvev Ruske federacije, januarja 1995 pa je bila prijavnica spremenjena v prošnjo za članstvo v WTO.

2.4 RUSKA FEDERACIJA

Rusija je leta 1995 predala » Memorandum o ureditvi zunanje trgovine«, ki opisuje režim zunanje trgovine ter strukturo, politiko in običaje gospodarstva, ki bi utegnili vplivati na potek menjave. Delovna skupina za pristop Rusije k WTO je opravila prvo branje memoranduma in nato postavila vprašanja, na katera je odgovarjala ruska delegacija. V začetku leta 1996 so se začela srečanja delovne skupine in dvostranske konzultacije, ki so v predlog razprave predložile širok spekter področij – od privatizacije, lastninskih pravic, politike cen, vladne finančne pomoči za podjetja do strukture in implementacije davčnega režima (Broadman, 2004, str. 89).

---

³ Na tem mestu je potrebno poudariti, da so druga netržna gospodarstva vseeno lahko pristopila k GATT, pod posebnimi pogoji: Poljska (1967), Madžarska (1973), Romunija (1971). ZDA so bile zaskrbljene tudi, da bi SZ poskušala zlorabiti GATT za politične namene. SZ je zaprosila za status opazovalke že leta 1982 (Cooper, 2006, str. 5).

2.5 RUSKA EKONOMSKA POLITIKA IN PRESTRUKTURIRANJE

Rusija je po letu 1991 začela spoznavati tržno ekonomijo; pred tem je v komunistični SZ vladalo centralno planiranje, kjer je bilo še veliko bolj vklesano kot v drugih državah bivšega Sovjetskega Bloka. Vendar ruski ekonomski problemi ne izhajajo zgolj iz SZ, temveč so tudi rezultat mnogih napak v času tranzicije. Te so bile storjene pri ohlapni monetarni in fiskalni politiki v začetku tranzicije. Pojavljale so se strukturne težave kot npr. slabo razviti in izpeljani programi privatizacije, ki so mnogo potencialnih produkcijskih sredstev prepustili v rokah menedžerjev iz časa SZ ali pa nekaterim posameznikom blizu politični eliti. Ti so nato izkoristili sredstva za lastne koristi, namesto da bi jih tržili na dolgi rok. Povrh vsega so še neučinkovit bančni sistem, nejasnosti pri definiranju lastninskih pravic, odsotnost adekvatnih zakonov ter neučinkovita in podkupljiva vladna birokracija dodatno ovirali gospodarsko rast in razvoj.

Pri določanju pogojev pristopa Rusije v WTO člani delovne skupine temeljito pregledajo rusko zunanjo trgovino in režime, da določijo kje so potrebne spremembe ter kje že ustreza pravilom WTO. V tem pogledu je Rusija izjemno napredovala. 1991 leta je porušila dva temelja sovjetskega centralnega planiranja – **državni monopol nad zunanjo trgovino in prepoved tujih investicij v ruskem gospodarstvu.**

Oktobra 1992 je padla še ena zapuščina SZ, ko je ruski rubelj postal konvertibilen v tuje valute in je bilo odstranjeno državno določeno razmerje menjave rublja za tuj denar. V začetku devetdesetih let je Centralna Banka Rusije (CBR) uvedla trdni devizni tečaj, da bi kontrolirala padanje vrednosti rublja. Po finančni krizi avgusta 1998 je bil dovoljen drseči devizni tečaj, vendar z možnostjo posega centralne banke pri prodajanju ali kupovanju rubljev. Od leta 1999 je rubelj ostal relativno stabilen, do avgusta 2008 so bile intervencije centralne banke usmerjene zgolj v krotenje pretirane krepitve domače valute. Bogastvo surovin, proračunski presežek, tretje največje devizne rezerve na svetu so rubelj poganjale samo navzgor. Avgusta 2008 pa je vojna v Gruziji prestrašila tuje vlagatelje, ki so od začetka vojne iz države povlekli za 14,3 milijard evrov kapitala. Guverner banke je sicer priznal odtekanje kapitala vendar poudaril, da je vsota precej manjša. Tako je v avgustu vrednost rublja v primerjavi z evrom padla za dva odstotka, kar nakazuje ponovno povečanje bega kapitala. Ruska centralna banka je, da bi ustavila padanje rublja, prodala za 3 milijarde evrov tuje valute (Konda, 2008).

2.5.1 STRUKTURNE SPREMEMBE

Sklepi srečanj delovne skupine za pristop Rusije k WTO poudarjajo predvsem vrsto strukturnih reform, za katere je zadolžena ruska vlada. Ti ukrepi se nanašajo predvsem na reformo okvira vzpodbud za pospeševanje prestrukturiranja neučinkovitih podjetij: zmanjšanje politično ustvarjenih ovir za vstop na ruski trg, večja zaščita pravic malih delničarjev, večja transparentnost vladnih ukrepov, izboljšana politika za neposredne tuje investicije, harmonizacija tehničnih in zdravstvenih standardov v skladu s pravili WTO.

Vse do leta 2000 sta bili največji zavori pridruževanju počasen ruski birokratski aparat in pomanjkanje politične volje, posledica (birokratske) inercije iz prejšnjega sistema, na drugi strani pa notranjih dvomov. Posebej počasi so se zadeve odvijale, ko je še obstajalo Ministrstvo za zunanjo trgovino, do pomembnih premikov pa je prišlo po kadrovske osvežitvi novega in enotnega Ministrstva za gospodarski razvoj in trgovino, ki je prevzelo pristopna pogajanja.

Ruska vlada je morala sprejemati osnutke za več kot 40 pomembnih zakonov, da bi ustrezali pravilom WTO. Pod vodstvom Borisa Jelcina je bil ta proces zelo počasen, med drugim tudi zaradi velikih nesoglasij v Dumi.

S prihodom Vladimirja Putina na položaj predsednika Ruske federacije marca 2000 je proces pridruževanja končno stekel. Kot je dejal Aleksej Portanskij, vodja ruskega informacijskega urada pri WTO v Ženevi, je takrat v Rusiji prvič v zgodovini stekla široka demokratična razprava prav ob vprašanju članstva v WTO. Pod Putinovim vodstvom je Dumi uspelo znižati davčne stopnje, s čimer so spodbudili investicije. Zmanjšali so administrativne ovire za registracijo podjetij, da bi nove firme lažje vstopale na trg in pripomogle h konkurenčnosti. Počasi so se začele implementirati tudi reforme pravnega sistema (Albac, 2008).

Kljub ruskemu prizadevanju je proces pristopa v WTO dolgotrajen in naporen. Spremembe zakonodaje in druge regulatorne zahteve za državo pristopnico so časovno izredno intenzivne. V Rusiji je bilo to še posebej zahtevno, ko so bili odnosi med Dumo in predsednikom Jelcinom zelo slabi. Predsedniško – parlamentarni odnosi so se pod Putinom sicer izboljšali, vendar politični aparat institucionalno še vedno ostaja šibak (podobno kot v marsikateri drugi post-komunistični državi). Oblikovalcem politike, tako na federalnem kot lokalnem nivoju, ekonomski ter zakonodajni problemi v napornem procesu pristopa k WTO niso dobro poznani. Prenos institucionalnega znanja o navadah WTO v politično prakso v takšnih državah zahteva veliko časa, saj so marsikateri problemi specifični in neznani generacijam, ki niso nikoli delovale v tržnem gospodarstvu. Značilnost mnogih tranzicijskih držav je tudi mreža neformalnih odnosov in močnih interesnih skupin, ki so še vedno prisotne tudi v Rusiji. Meja med državo in gospodarstvom ni ostro določena, niti ne spoštovana. Ko bodo ta razmerja pretrgana bo to dober pokazatelj, da je Rusija pripravljena vstopiti v svetovni trgovinski sistem, temelječ na pravilih in zakonih veljavnih za vse države članice.

Kljub oviram je Rusija le naredila nekaj pomembnih korakov k napredku:

- Vlada je ukinila nadzor cen za večino blaga in storitev.

Ta reforma je pomembna, saj dovoljuje tržnim silam ponudbe in povpraševanja, da vodijo proizvajalce ter potrošnike pri nakupovanju, proizvodnji in investicijah. Kontrola je ostala pri najpomembnejših postavkah, kot so energijski viri in transport, vendar se bo tudi ta morala v prihodnje zmanjšati.

- Struktura ruske proizvodnje je vedno bolj podobna modernemu odprtemu gospodarstvu, ne pa stari vojaški sili.

Storitveni sektor npr. je v SZ predstavljal minimalni delež, sedaj predstavlja skoraj polovico nacionalnega outputa. Zasebni sektor je narasel in sedaj šteje okoli tri četrtine nacionalnega outputa.

Vladimir Putin je svojo visoko stopnjo politične priljubljenosti med ljudmi preslikal tudi na parlament, kjer je uveljavljal svoj vpliv. Kontinuiteta ekonomske rasti mu je omogočala, da se je lotil ekonomskega prestrukturiranja in skozi parlament izvedel pomembne zakonodajne spremembe: davčna, zemljiška, zakonodajna reforma, izboljšanje pravic malih delničarjev itd. (Cooper, 2006, str. 8).

2.5.2 STATUS PRIBLIŽEVANJA PRI NAJPOMEMBNEJŠIH VPRAŠANJIH

Do leta 2007 se je Rusija pogajala o dveh tretjinah od skupnih 11000 kategorij blaga in storitev, izmed katerih so področja kmetijstva, letalstva, avtomobilske, pohištvene in farmacevtske industrije najpočasnejša. Pri necarinskih ovirah se pogajanja osredotočajo na zahteve o blagovnih certifikatih in standardizacijskih postopkih (Broadman, 2004, str. 90).

2.5.2.1 ENERGENTI

Izjemen problem predstavljajo cene energentov, saj ta sektor prispeva levji delež k ruskemu izvozu in prinaša konvertibilne valute. Vlada regulira domače cene energentov pod tržno ceno, delno z namenom, da si jih posamezniki sploh lahko privoščijo. Po drugi strani je cena ruskega izvoza energentov neregulirana in podvržena tržnim silam. EU, prav tako tudi nekatere druge članice WTO opozarjajo, da je npr. razmerje med svetovno in domačo ceno za ruski zemeljski plin tudi od 6 proti 1, elektriko 5 proti 1 in nafto 4 proti 1 (Cooper, 2006, str. 10). Po njihovem mnenju s tem kršijo pravila WTO o subvencijah, saj je ruska industrija energentov v privilegiranem položaju.

Struktura ruskega energijskega sektorja je zapuščina SZ. Obvladujejo ga »Trije debeli možje«⁴. Zemeljski plin in elektriko obvladujeta monopolista Gazprom ter Združeni energetske sistemi (»RAO UES«), ki sta pravno organizacijsko opredeljeni kot delniški družbi, vlada pa ima v njih velik lastniški delež. V naftnopredelovalni industriji je nastalo več privatiziranih podjetij. Njihova struktura je zdaj predmet reform, vendar je ta proces politično kontroverzen in zatorej zelo počasen.

---

⁴ »Tri tolstjaka« kot figurativna primerjava z rusko pravljico, kjer debeluh predstavljajo bogataše oz. kapitaliste.

Rusi na drugi strani ponujajo vrsto obrazložitve za **politiko dvojnih cen** in sicer, da (Bush, 2007, str. 3):

- politika dvojnih cen obstaja v vseh državah in da Rusija porabi trikrat več energije (per capita) kot države OECD;
- ne obstaja svetovna cena zemeljskega plina;
- uravnavanje notranjih in zunanjih cen ni pristojnost WTO;
- so domače tarife enotne in ne favorizirajo nobene določene industrije;
- 80 % cene za evropskega potrošnika predstavljajo transportni stroški – zato so predlagali pravilo palca, da bi vsakih 100 km transporta po plinovodih stalo 1 \$;
- bi zvišanje cene zemeljskega plina za industrijske porabnike neizogibno vodilo do višjih cen za gospodinjstva;
- bi višje cene povzročile bankrot 65 % industrijskih podjetij ter 80 % kmetijskih subjektov.

2.5.2.2 ZAŠČITA PRAVIC INTELEKTUALNE LASTNINE

Vse članice WTO so podpisnice Sporazuma o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (TRIPS). Ta je sestavni del Marakeškega sporazuma o ustanovitvi WTO in je do sedaj najbolj obsežna mednarodna pogodba na področju prava intelektualne lastnine. TRIPS gre preko tradicionalne delitve pravic intelektualne lastnine na pravice industrijske lastnine (patenti, znamke, modeli, geografske označbe) in avtorske pravice ter za razliko od prejšnjih mednarodnih pogodb vsebuje tudi natančne določbe o uveljavljanju pravic – npr. sodno varstvo (Multilateralni ekonomski odnosi, 2008).

Poleg tega sistem WTO omogoča sprožanje spora v primeru kršitev določb sporazuma. Po mnenju ZDA in mnogih drugih tujih vlagateljev ter izvoznikov, Rusija zelo slabo uveljavlja zakone iz naslova zaščite pravic intelektualne lastnine. Podpisala je vrsto konvencij in tudi sicer člani delovne skupine za pristop Rusije v WTO menijo, da je zakonodaja na tem področju konsistentna z mednarodnimi standardi. Težava je v njeni **implementaciji** – aprila 2005 je bila Rusija, takoj za Kitajsko, največji proizvajalec piratskih CD-jev in DVD-jev, z letno produkcijo 450 milijonov diskov. Najglasneje se pritožujejo ameriški proizvajalci zaščitenega materiala, kateri zaradi nelegalne ruske reprodukcije ameriških filmov, videa, glasbe, knjig in računalniške programske opreme izgubljajo ogromno dobička⁵.

Aprila 2006 je tedanji predsednik Vladimir Putin pozval trgovce na drobno (tiste z legitimnim blagom) k znižanju cene za nasprotovanje ponarejevalcem. Novembra istega leta je bila zaprta internetna stran www.allofMP3.com, ki je veljala za največjega ilegalnega prodajalca materiala, zaščitenega z avtorskimi pravicami. Kljub vsemu kraja intelektualne lastnine v Rusiji še vedno ni povsem iztrebljena, kar je eden izmed najbolj perečih problemov za ZDA pri pogajanjih o ruskem članstvu v WTO (Bush, 2007, str. 6).

---

⁵ Ocena za leto 2005 znaša kar 1.8 milijarde \$.

2.5.2.3 KMETIJSTVO

Kmetijstvo je skozi vso sovjetsko/rusko zgodovino predstavljalo zelo občutljiv gospodarski sektor. Njegova politična pomembnost precej prevladuje nad dejanskim deležem v gospodarstvu (7.2 % ruskega BDP v letu 2001). V procesu tranzicije v tržno gospodarstvo od leta 1991 je kmetijska proizvodnja upadla v obsegu 40 %, največ pri vzreji živine. K padcu je botrovalo kar nekaj dejavnikov (Liefert, 2001, str. 270-280):

- Prvi se nanaša na sovjetsko kmetijsko politiko, kjer je **vlada** določala kaj in koliko naj gospodarstvo proizvaja. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja se je odločila subvencionirati vzrejo in uvoz živine, da bi prebivalstvo SZ jedlo več mesa. Vlada je cene mesa znižala na nivo, ki je bil dostopen večini potrošnikov. Kljub temu se po padcu SZ niso uspele obdržati na tem nivoju, marveč so bile podvržene tržnim silam in so tako povišale stroške proizvodnje mesa. Nadalje je z liberalizacijo trga pošteno prizadela ruske proizvajalce perutnine in drugega mesa, ki niso mogli zmagati proti tuji konkurenci. Na federalni ravni je Rusija sicer ukinila podporo, vendar so lokalni in regionalni odbori nadaljevali s pomočjo v obliki kmetijske opreme, ugodnih kreditov ter izvoznih subvencij. V skrbeh so namreč za obstoj ruralne skupnosti, ki jo je v sovjetskem času vodila državna vlada – in tako skrbela za naselitev, izobrazbo, zaposlenost prebivalstva.
- Drugi dejavnik je počasen tempo prestrukturiranja ruskih kmetij. Kljub privatizaciji še vedno veliko bivših državnih in kolektivnih kmetij deluje neefektivno – v obliki nekakšnih kmetijskih zadrug.

Ruska vlada je pod pritiskom regionalnih ter lokalnih oblasti, ki želijo več časa in sredstev za zaščito kmetijstva pred nadaljnjo erozijo ter možnosti, da postane konkurenčno. Npr. kmetijske subvencije želijo ohraniti do leta 2013. Vprašanje kmetijstva je osnovni razlog zastoja globalnih pogajanj, saj si Rusija deli precej različna stališča z ZDA, Kanado, Avstralijo in še drugimi večjimi kmetijskimi izvoznici. Ruski pogajalci želijo predvsem več časa za izvedbo faz prestrukturiranja. Tudi brez vladne podpore pravijo, rusko kmetijstvo ne more tekmovali z ZDA in EU, ki prav tako subvencionirata kmetijsko panogo. Nasprotno članice WTO trdijo, da subvencije, ki jih Rusija želi vzdrževati, motijo trgovske posle. Po njihovem mnenju so ruski kmetijski proizvajalci v nepošteni prednosti (Bush, 2008, str. 19).

2.5.2.4 STORITVE

Za razvoj storitvenega sektorja bo morala Rusija izboljšati njegovo strukturo, voditi namensko politiko ter skrbeti za ravnovesje med izvozom in uvozom. S podpisom Sporazuma o trgovini s storitvami (GATS) bo morala sprejeti obveznosti tako na področju liberalizacije zunanje trgovine, kot tudi pri tujih investicijah in restrikcijah njihove regulacije. Seveda bo takšne dolgoročne obveznosti težko izpolniti. Z visoko stopnjo uvoza storitev v Rusijo lahko pride tudi do negativnih posledic, npr. konkurenčna moč podjetij v mnogih storitvenih sektorjih bi bila lahko nezadostna v spopadu s tujimi tekmeci. Zaenkrat je uvoz storitev, povezanih s tujimi investicijami, še omejevan

zaradi nestanovitnosti sektorja; z manjšanjem tveganja, ki je povezano z dejavniki tranzicijskega obdobja, se bo proces vlaganja pospešil, kar se bo nedvomno kazalo v novem valu uvoza storitev.

Nekaj finančno močnih tujih korporacij in finančnih institucij bi lahko znatno razširilo svoje aktivnosti na določena področja ruskega sektorja storitev. Globalni interesi takšnih korporacij pa niso vedno v sozvočju z državo, kjer nastopajo. To postaja očitno že z aktivnostmi tujih investitorjev, ki vlagajo v najbolj dobičkonosne sektorje in ne v strateško pomembne; ob pomanjkanju vlaganj tudi v »nedobičkonosne« naložbe, bi se lahko zaustavljal napredek ruskega gospodarstva. Zatorej ni presenetljivo, da se zahodni partnerji najbolj pritožujejo nad restrikcijami za tuje investicije v bančništvu in zavarovalništvu, saj so ta področja najbolj dobičkonosna in dinamična v sodobnem podjetništvu.

V pogojih ruske tržne ekonomije, ki še ni popolnoma izoblikovana in kjer je politična stabilnost še vedno vprašljiva, bi lahko pretiran obseg aktivnosti velikih tujih podjetij v ruskem storitvenem sektorju (Sabelnikov, 1996, str. 351-355):

1. otežil funkcioniranje domačih podjetij, ki so manj konkurenčna;
2. povzročil motnje pri izvajanju ekonomskih reform na ravni države kot celote.

2.6 EKONOMSKA SLIKA RUSIJE

Rusija se je gospodarsko krepila od leta 1999 naprej. Bruto domači proizvod (merjen v letnih spremembah BDP) je zrasel za 5.1 % leta 2001, 4.7 % leta 2002, 7.3 % leta 2003, 7.2 % leta 2004, 6.4 % leta 2005, 7.4 % leta 2006 in za 8.1 % leta 2007. V Tabeli 1 so poleg podatkov za realni sektor ponazorjeni še nekateri drugi pomembnejši makroekonomski kazalci za Rusko federacijo. Vendar se je rast BDP-ja začela šele po dolgem obdobju stagnacije tekom zadnjih let SZ in po globoki depresiji v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. K ekonomskemu vzponu sta prispevala tudi deprecijacija rublja in poskok svetovnih cen energije koncem devetdesetih.

Kljub gospodarskemu vzponu ostajajo v Rusiji še vedno velike težave – od slabih zdravstvenih pogojev do visoke stopnje revščine. Opevana ekonomska rast je porazdeljena zelo neenakomerno; največji mesti Moskva in Sankt Peterburg ter regije bogate z naravnimi viri prosperirajo, medtem ko ostale regije stagnirajo oziroma celo nazadujejo. Neenakost se izraža tudi v distribuciji dohodka, saj majhen delež populacije pridobiva vedno večji delež bogastva.

Tabela 1: Glavni makroekonomski kazalci za Rusko federacijo

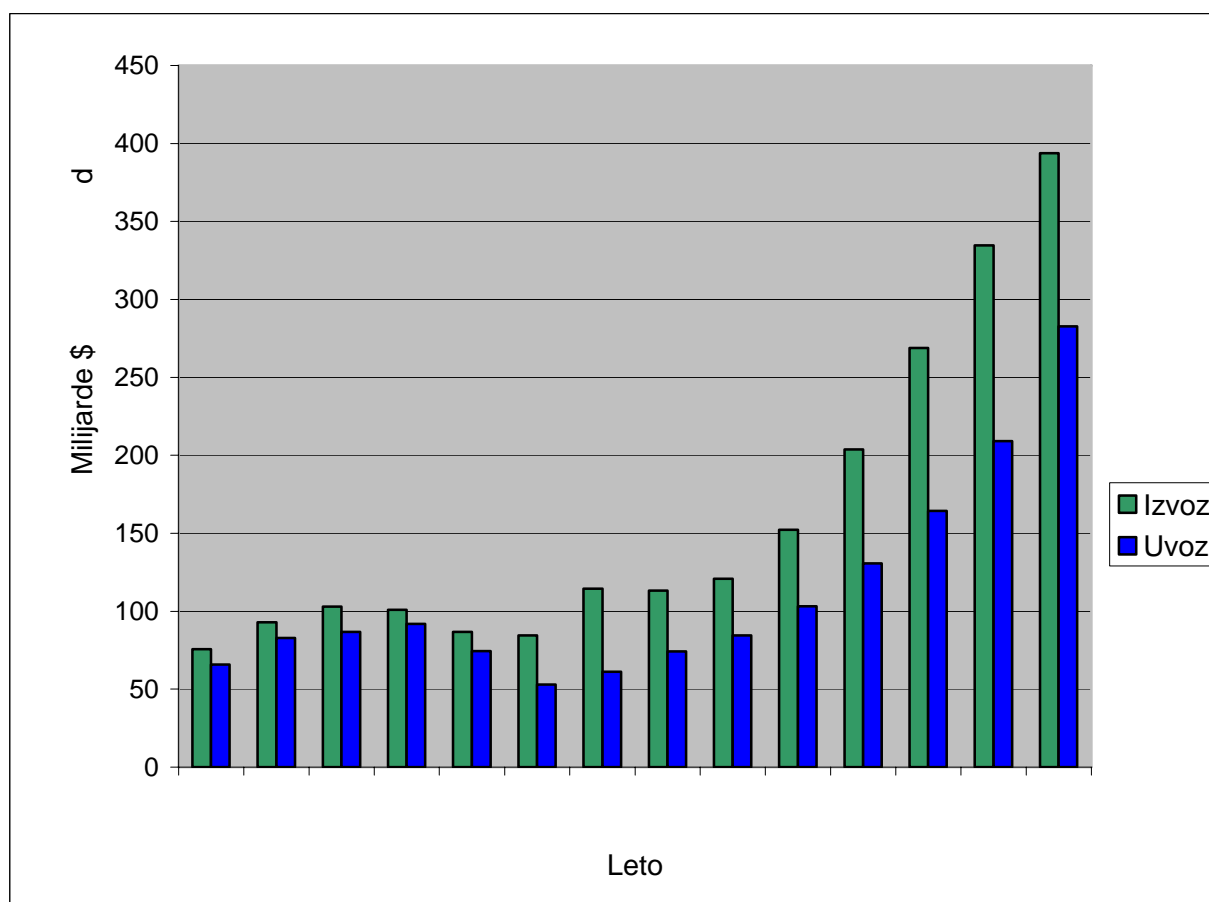
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
BDP (% sprememba v primerjavi s prejšnjim letom)	5.1	4.7	7.3	7.2	6.4	7.4	8.1
Inflacija (% sprememba v primerjavi s prejšnjim letom)	18.6	15.1	12.0	11.7	10.9	9.0	11.9
Brezposelnost (% , definicija po ILO)	9.0	8.0	8.6	8.2	7.6	7.2	6.1
Trgovinska bilanca (milijarda \$)	48.1	46.3	59.9	86.9	118.3	139.2	128.7
Delež izvoza energijskih virov (v %)	51.2	52.4	54.2	54.7	61.1	63.3	61.5
Tekoči račun (milijarda \$)	33.9	29.1	35.4	59.5	84.4	94.3	76.6
Povprečna izvozna cena ruske nafte (\$/sodček)	20.9	21.0	23.9	34.1	45.2	56.2	64.4

Vir: World Economic Outlook Database, 2008. Russian Economic Report #17, 2008, str. 45.

Vse od razpada SZ dalje je rusko gospodarstvo postajalo bolj odprto svetu. Vloga mednarodne menjave se je pri tem procesu krepila. Leta 1994 je izvoz blaga in storitev predstavljal 27.4 % BDP-ja, uvoz 23.8 % BDP-ja. V letu 2005 je izvoz predstavljal že 35.9 %, uvoz 21.6 % BDP-ja. Kljub povečevanju izvoza pa je proizvodna kompozicija postala precej manj raznolika. Rusija je tako vse bolj odvisna od izvoza goriv in surovin. Leta 2005 so energijski viri predstavljali 61.1 % celotnega ruskega izvoza, kar je precejšen poskok glede na prejšnje leto (54.7 % leta 2004). Ta trend je dober pokazatelj dejstva, da se ruski industrijski sektor ni bil zmožen pravočasno postaviti ob bok globalni konkurenci. Tako je tudi jasno zakaj je Rusija nenaklonjena tistim obveznostim iz naslova vstopa v WTO, ki bi nadalje izpostavile rusko industrijo svetovni konkurenci.

Na podlagi statističnih podatkov o ruski zunanji trgovini je na Sliki 1 prikazana struktura zunanje trgovine, ki kaže na ogromen razkorak med izvozom in uvozom. V Prilogi 1 je podrobno predstavljena tudi ruska trgovinska bilanca. Izvoz blaga narašča veliko hitreje kot izvoz storitev. V svetu so vse bolj pomembne t.i. poslovne storitve (bančništvo, zavarovalništvo, trženje, računovodske storitve), ki pa k ruskemu izvozu ne doprinesejo skoraj ničesar. Zaradi tega so, poleg naftne industrije, izredno privlačne za tuje investitorje.

Slika 1: Struktura zunanje trgovine Ruske federacije za obdobje 1994 – 2007

Vir: Balance of Payments of the Russian Federation. Lastna shema.

Rusija je v zadnjih letih beležila trgovinske presežke predvsem zaradi dviga vrednosti ruskega izvoza goriv – ta so dosegala vedno višjo ceno na svetovnih trgih. Presežek na tekočem računu ruske plačilne bilance je leta 2001 znašal 33.9 milijarde \$ in raste – leta 2005 že 84.2 milijarde \$.

Na kapitalno finančnem računu plačilne bilance Rusija ne blesti, čeprav se v zadnjih letih stanje izboljšuje. Kot razvidno iz Tabele 2 je v obdobju 1991 do 2000 v Rusijo pritekalo letno v povprečju 2,4 milijarde \$ neposrednih tujih investicij, kar je za tako veliko gospodarstvo precej malo. Za primerjavo – v enakem obdobju je v Kitajsko priteklo kar 30,1 milijarde \$ NTI na leto. Rusija pri privabljanju NTI znatno zaostaja za drugimi bivšimi komunističnimi državami, vendar se trend kljub vsemu izboljšuje.

Pritok tujih investicij še vedno najbolj preprečujejo administrativne ovire, podkupovanje oblastnikov, pravni sistem, politična tveganost in slabo razvita infrastruktura. Največ naložb v Rusijo prihaja iz Evrope. Ciper, Luksemburg in Nizozemska so vedno med vodilnimi vlagatelji. Vendar so tovrstne NTI pravzaprav reinvesticije ruskih podjetnikov preko svojih podjetij s sedeži v tujini. Pravzaprav so ruski denarni mogotci največji vlagatelji v Rusko federacijo (Russia, 2007).

Vseeno pa v zadnjih letih stabilna ekonomska rast, hiter razvoj potrošništva in visoki dobički privlačijo tuje investitorje. Rusija z izboljševanjem poslovnega okolja, predvsem zmanjševanjem davčnih bremen, vpliva tako na domača kot tuja podjetja. Dodatne vzpodbude za vlagatelje so sedaj tudi v rokah regionalnih vlad, saj sta osrednji del in ruski Daljni Vzhod še vedno manj privlačna za tuje naložbe.

Tabela 2: Tokovi neposrednih tujih investicij za izbrana leta v milijonih \$

	Tokovi NTI	1990-2000 (letno povprečje)	2004	2005	2006	2007
Rusija	Pritoki	2.373	15.444	12.886	32.387	52.475
	Odtoki	1.582	13.782	12.767	23.151	45.652
Kitajska	Pritoki	30.104	60.630	72.406	72.715	83.521
	Odtoki	2.195	5.498	12.261	21.160	22.469
ZDA	Pritoki	109.513	135.826	104.773	236.701	232.839
	Odtoki	92.010	294.905	15.369	221.664	313.787
SND	Pritoki	3.907	26.895	26.141	47.168	74.035
	Odtoki	1.598	13.772	14.037	23.325	49.858

Vir: UNCTAD World Investment Report 2008, 2008, str. 2.

3 PRIMERJAVA VPLIVOV ČLANSTVA V WTO S KITAJSKO

Leta 2001 se je organizaciji WTO pridružila še ena velesila – Kitajska. Rusija tako ostaja poslednje veliko gospodarstvo, izven »kluba«. Z razvojem in rastjo obeh velesil sta deležni vse večje pozornosti, zato sem se odločila primerjati njuno pot do članstva v organizaciji WTO. Kitajska pogajanja so trajala kar petnajst let, ruska so še vedno v procesu.

Za razliko od Sovjetske zveze je bila Kitajska ena od 23 glavnih podpisnic GATT v letu 1948. Vendar se je po revoluciji leto dni kasneje vlada v Tajvanu odločila, da Kitajska opusti članstvo v GATT. V Pekingu te odločitve niso sprejeli, leta 1986 so zopet uradno zaprosili GATT za postopek pridružitve. Ta se je zavlekel, med drugim tudi zaradi strahu, da bi cenena kitajska delovna sila ogrozila konkurenco.

3.1 POLITIČNO EKONOMSKI SISTEM KITAJSKE

Kitajska je zaradi vseh svojevrstnih značilnosti edinstvena v primerjavi z ostalimi članicami v WTO. Desetletja izolacije so jo prikrajšala sodelovanja z ostalim svetom in zato ni razumela osnovnega delovanja tržne ekonomije. Počasi se je seznanjala s pravili in delovanjem trga, ki ga zahteva mednarodna trgovina. Zakaj ji manjka razumevanja pravil igre, ki jo diktira Zahod, je

enostavno pojasniti že skozi zgodovino kitajske zunanje politike. Pred letom 1839⁶ so Kitajci mednarodne odnose razumeli kot nadvlado Kitajske nad vsemi ostalimi podrejenimi državami. Tuji trgovci so predstavljali nevarnost kitajski kulturi, ki je slonela na konfucianskih načelih⁷ etične večvrednosti Kitajske in škodljivosti mednarodne trgovine. Kljub vsem moralnim principom pa ti niso dosegli lokalnih uradnikov. Podobno kot v carski Rusiji so bili tudi na Kitajskem lokalni oblastniki podkupljivi, kar se je globoko zasidrilo v politiko še do dandanes.

Tudi Mao Zedong, ki se je po socialistični revoluciji leta 1949 povzpел na čelo Ljudske republike Kitajske, je svojo oblast utrjeval z načeli konfucianizma. Podobne razmere kot v Rusiji, ki so leta 1917 pripeljale do oktobrske revolucije, so bile na Kitajskem, saj je bila večina prebivalstva zelo revna. Preživljali so se z obdelovanjem zemlje, industrija je predstavljala le majhen del gospodarske dejavnosti. Tako so po vzoru SZ, ki je takrat napredovala, tudi Kitajci za svoj razvoj začeli vlagati v težko industrijo. V tej kapitalsko intenzivni panogi pa niso imeli konkurenčne prednosti, kot jo imajo pri delovno intenzivnih. Neučinkovito so izrabljali sredstva, premalo je bilo spodbud delavcem, zamude v dobavi in še mnogo drugih neravnovesij se je kazalo v nizki rasti factorske produktivnosti – po navedbah Svetovne banke le 0.5 % v letih od 1952 do 1982 (Lin, Cai & Li, 1996, str. 212).

Po Maovi smrti 9. septembra 1976 je Kitajsko povsem prestrukturiral novi vodja Deng Xiaoping. Iz strogo zaprtega sistema so v državo spustili tuje investicije, da bi zmanjšali primanjkljaj v trgovinski bilanci so se odločili za pospeševanje izvoza, spremenili so birokracijo in zakonodajo ter se smotno lotili tranzicije v tržno ekonomijo. V nasprotju s SZ so se odločili za postopen pristop, s katerim se spremembe uvajajo počasi⁸. Še danes je Kitajska delno tržno gospodarstvo, saj kljub liberalizaciji kar 35 % BDP-ja ustvarijo državna podjetja. Vzdržujejo tudi ravnovesje pri uvozu iz industrializiranih držav in neposrednih tujih investicijah. Uvoz nadzirajo v prid končnemu potrošniku, tako da gre najprej skozi državno kontrolo. Kljub liberalizaciji je podjetij, ki bi lahko poslovala povsem svobodno, malo.

Tuje investicije spodbujajo predvsem, če so raznolike, obsežne, osredotočene na visoko in nove tehnologije ter usmerjene na različna območja. Ti ukrepi sicer niso v skladu s pravili WTO oz. GATT, saj v času pristopnih pogajanj ni bilo mogoče predvideti težav z vstopom tako velike države kot je Kitajska. Z reformo državnih podjetij so sicer začeli, vendar sta uspeh in trajanje še odprti vprašanji (Liang, 1999).

Eno izmed vodilnih načel WTO je tudi transparentnost zakonov, regulativ, administrativnih postopkov držav članic. V kitajski zakonodaji je kar precej dvoumnosti, s čimer je popolna nediskriminacija nemogoča. Tako tuja podjetja ne poznajo pravil igre tako dobro kot kitajska oziroma jih ta interpretirajo drugače.

---

⁶ Prva opijska vojna med VB in Kitajsko, da bi ta odprla velik potencialni trg za uvoz opija, ki ga je bila prepovedala, pa tudi za drugo donosno blago.

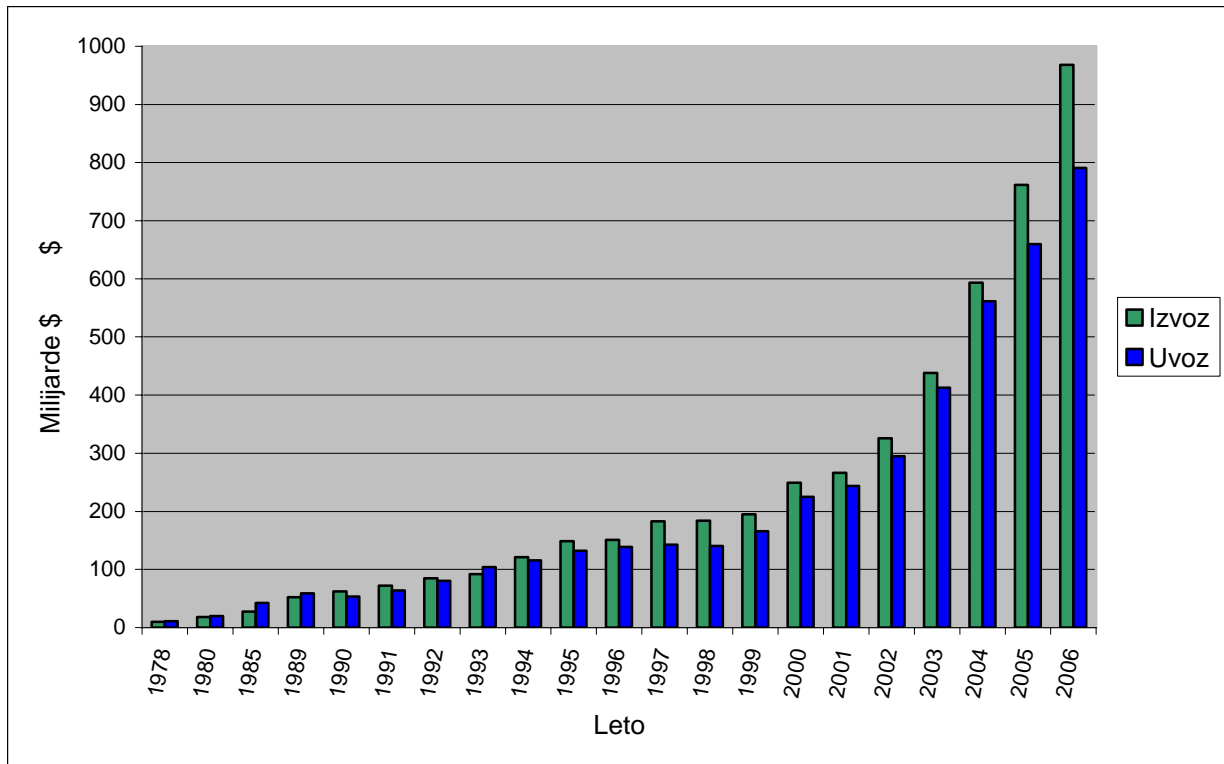
⁷ Vzhodnoazijska filozofska smer, imenovana po kitajskem modrecu in filozofu Konfuciju. Po konfucianizmu je družina podlaga države, kot glavne kreposti veljajo: pravičnost, spodobnost, modrost in pieteta. Intelekt je bolj cenjen od bogastva oz. fizične moči, zatorej trgovina in trgovci niso cenjeni.

⁸ Kot je metaforično kitajske reforme opisal Deng Xiaoping: »Prečkati reko tako, da je čutiti kamenje na dnu.«

Izjemna gospodarska rast zadnjih dvajset let in povečanje deleža Kitajske v svetovni trgovini pa vseeno ne pomeni, da je kitajsko gospodarstvo kot celota postalo bolj liberalizirano. Nad vsem dogajanjem še vedno bdi državna roka, ki je bila vedno ključni dejavnik kitajske liberalizacije. Na tem mestu je izražena edinstvenost Kitajske, saj je postala mogočna trgovinska partnerica izven sistema mednarodne menjave ter z veliko pomočjo vlade. Izziv za prihodnost še vedno ostaja poseganje države v gospodarstvo – brez kontrole se gospodarske reforme ne bi odvijale v načrtovano smer, s kontrolo pa ni možno samostojno oblikovanje cen na trgu, kar vodi v ekonomsko obnašanje, ki ni skladno z načeli WTO.

Po letu 1979 je kitajska mednarodna trgovina rasla izjemno hitro. V osemdesetih letih se je ta proces začel zelo počasi, z opuščanjem kompleksne uvozne – izvozne kontrole, ki je prežemala gospodarstvo. V devetdesetih letih so ga pospešili s širšimi reformami mednarodne menjave, vključno z zniževanjem carin in necarinskih ovir ter odpravljanjem trgovinskih motenj, povzročenih zaradi režima deviznega tečaja. Z 42.9 % visoke povprečne carinske stopnje v letu 1992 so jih pod 20 % ostro znižali 1997 leta. V obdobju do leta 2001 so carinske stopnje znižali za več kot dve tretjini, še posebej v industrijskem sektorju; s tem so zagotovili, da jih z vstopom v WTO ne bi bilo potrebno dramatično znižati, temveč so bile spremembe majhne – 9.8 % po vstopu v WTO (Ianchovichina & Martin, 2004, str. 213-215).

Slika 2: Struktura zunanje trgovine Kitajske za obdobje 1978 – 2006

Vir: China Statistical Yearbook 2007. Lastna shema.

Slika 2 prikazuje strukturo kitajske zunanje trgovine. Medtem ko velik delež ruskega izvoza predstavljajo energenti, je kitajski mnogo bolj raznolik. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bil sicer kitajski izvoz prav tako bolj monoton, saj je prevladovala lahka industrija – predvsem tekstilna, obutvena ipd. V zadnjih letih pa prinašajo dobiček tudi drugi izvozni artikli; na visokem nivoju je elektronika (telekomunikacije, računalniška oprema, zabavna elektronika). Delež kitajskega izvoza, ki ga predstavljajo strojna in transportna industrija (kar vključuje elektroniko), je s 17 % leta 1993 porasel na 41 % v letu 2003.

Pri uvozni strukturi je prisotna vertikalna specializacija; Kitajska uvozi komponente, ki jih potrebuje za proces izdelave, nato artikel izvozi. Večinoma jih uvažajo iz azijskih držav in izvozijo na razvite trge, predvsem v Evropo in ZDA. Tudi neposredne tuje investicije pritekajo večinoma iz novo razvitih azijskih držav – t.i. azijskih tigrov⁹ in Japonske.

Že iz Tabele 2 na strani 16 je razvidno, da je Kitajska zelo uspešna pri privabljanju neposrednih tujih investiciji, še posebej v primerjavi z Rusijo. Na Kitajsko poleg novo industrializiranih azijskih tirov vlagajo tudi razvita gospodarstva, ki so seveda hitrejša in vlagajo več, vendar je povečanje naložb tudi z drugih delov sveta pozitiven pokazatelj diverzifikacije virov NTI. Žal pozitivne učinke NTI na povečanje zaposlenosti in razpoložljivega kapitala ter več dohodkov v kitajsko državno blagajno, občutijo predvsem na vzhodu Kitajske. Nekaj več se sicer vlaga še v osrednji del, medtem ko na zahodu NTI celo upadajo. Vlada je sprožila veliko projektov za privabljanje investicij v zahodne regije, vendar je potrebnega veliko časa in napora za spremembo slabega investicijskega okolja.

Z vstopom v WTO je bilo pričakovati porast v sektorju storitev, saj je Kitajska sprejela vrsto obljub za liberalizacijo tega nerazvitega elementa gospodarstva. Vendar ta proces poteka počasi, saj ima za implementacijo vseh obveznosti po vstopu v WTO na voljo pet let prehodnega obdobja. Tako ostaja prevladujoča pri privabljanju NTI industrijska dejavnost, predvsem kapitalsko in tehnološko intenzivna, saj so delovno intenzivne panoge v domeni Kitajcev (Garnaut & Song, 2007, str. 221).

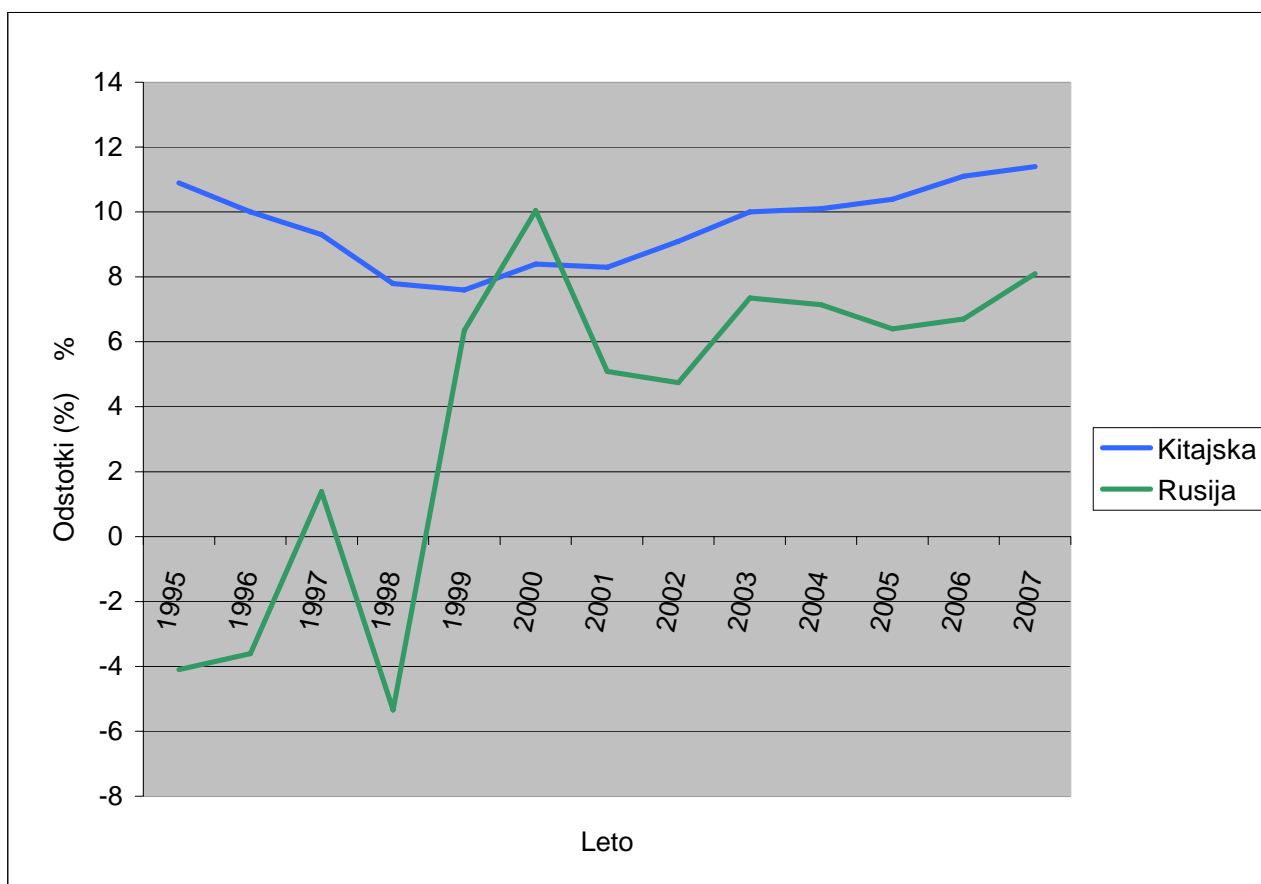
Kitajska je Rusijo prehitela v mednarodni menjavi, saj delež trgovine v plačilni bilanci Kitajske znaša 66 %, v ruski pa 47 % leta 2006. Še v letu 2000 je v Rusiji ta delež znašal 58 %, na Kitajskem pa 40 % (Key Development Data & Statistics).

Hitreje, predvsem pa enakomerno, raste tudi kitajski BDP. To je posledica posebnega kitajskega pristopa, saj so z reformami svojega gospodarstva začeli še preden se je znašlo v krizi. Ruska »šok terapija« po razpadu Sovjetske zveze je popolno nasprotje kitajskemu gradualizmu, kar je jasno vidno že iz volatilitnosti letne stopnje rasti realnega BDP (Slika 3). Rusija pod vodstvom Borisa Jelcina je sicer stremela k tržno usmerjenemu gospodarstvu, vendar je bilo za gradnjo ekonomske infrastrukture potrebnega kar nekaj časa. Takoj so se sicer lotili perečega problema privatizacije državnih podjetij in tujih investicij, vendar so se ostali pomembni elementi – od bančništva, zakonodaje, začeli razvijati šele nekaj let kasneje.

---

⁹ Hong Kong, Koreja, Singapur, Tajvan.

Slika 3: Povprečna letna stopnja rasti realnega BDP

* Izračunane stopnje rasti so osnovane na BDP-ju po stalnih cenah iz leta 1990 v \$.

Vir: UNCTAD Handbook of Statistics 2008. Lastna shema.

3.2 PODROČJA Z NAJVEČ TEŽAVAMI PRI IZPOLNJEVANJU OBLJUB WTO

Kitajska je podpisala več sporazumov, ki urejajo različna področja trgovine. Tako naj bi se povečal pretok mednarodne menjave, odstranile tržne ovire ter liberaliziral celoten kitajski trg dobrin in storitev. Nekatero carine se je zavezala popolnoma odstraniti, druge zmanjšati do leta 2004 oziroma najkasneje do leta 2010.

Povsem zaprto gospodarstvo, kakršno je bilo kitajsko vse do prihoda Denga Xiaopinga na oblast, je najbolj dramatične spremembe doživelo v storitvenem sektorju. Obljubili so odstranitev vseh ovir na področju vstopa in lastništva tujih podjetij na Kitajskem. To velja za raznovrstne sektorje, od bančništva, zavarovalništva, do turizma in telekomunikacij. V prehodnem obdobju po vstopu v WTO (do konca leta 2006) bi morala biti tujim podjetjem dovoljena distribucija in trgovina s praktično vsemi storitvami za kitajske porabnike. Vendar kljub podpisanemu sporazumu še vedno ostajajo neizpolnjene dolžnosti s strani Kitajske, konkretno na naslednjih primerih.

3.2.1 BANČNIŠTVO

Do leta 2006 bi morala biti tujim finančnim institucijam dovoljena oskrba vseh kitajskih strank s svojimi storitvami (tako pravnih kot fizičnih oseb). Glavne ovire se še vedno pojavljajo pri postavljanju mreže poslovalnic, tako zaradi izjemnih zahtev po likvidnosti banke¹⁰, predvsem pa zaradi zelo počasnega procesa podeljevanja dovoljenj za operacijo podružnic tujih bank na Kitajskem (Study on the Future Opportunities, 2007a, str. 46).

Na trenutno krizo finančnih trgov je Kitajska sicer manj občutljiva, vendar se ji prav tako kot globalnemu gospodarstvu na kratek rok ne obetajo mirni časi. Kitajsko bančništvo še ni globoko integrirano v svetovni finančni trg, zato ni popolnoma izpostavljeno krizi. Izvedeni finančni instrumenti, posojilna dejavnost ter tržno usmerjena bančna industrija so na Kitajskem šele v začetni fazi razvoja, kar se jim trenutno obrestuje, da ne zapadejo v še globljo krizo. Od leta 2004 dalje so banke akumulirale veliko sredstev, predvsem zahvaljujoč izjemni gospodarski aktivnosti. Ravno tu se postavlja izziv kitajskim bankam, saj se gospodarska rast zmanjšuje, izvozna dejavnost krči, vendar dolgoročni obeti vseeno ostajajo pozitivni. Kljub padanju gospodarske aktivnosti se Kitajska še vedno razvija, kar velja tudi za bančni sektor, ki ima veliko možnosti za povišanje dobičkonosnosti, izboljšanje vodstvenih politik in učinkovitejše nastopanje na svetovnih trgih (Liu, 2008).

3.2.2 ZAVAROVALNIŠTVO

Sprva je bila ustanovitev poslovalnic ali mešanih podjetij (z 51 % tujim lastništvom) dovoljena le ponudnikom neživiljenjskih zavarovanj. Zopet v obdobju petih let po vstopu v WTO bi na kitajskem trgu lahko delovale podružnice v popolni tuji lasti tako za življenjska kot neživiljenjska zavarovanja. Največ težav pa se pojavlja pri pridobivanju zavarovalniških licenc v novih provincah, predvsem za zavarovalnice s tujim deležem. Tako lahko domači ponudniki veliko hitreje prodrejo na nova območja, medtem ko se tuje zavira pri postavljanju svojih mrež po državi (Study on the Future Opportunities, 2007a, str. 10).

3.2.3 TELEKOMUNIKACIJE

V prvem letu po pridružitvi naj bi bilo tujim vlagateljem dovoljeno dvigniti svoj delež v podjetjih s 25 % na 35 % ter dejavnost razširiti po vseh večjih mestih. Po treh letih naj bi se meja deleža dvignila na 49 % in po petih letih ne bi smelo biti več nikakršnih geografskih omejitev za poslovanje tujih mobilnih operaterjev (niti pri stacionarnih telefonskih storitvah). Žal so tuji ponudniki telekomunikacijskih storitev še vedno omejeni na 25 % delež sredstev v mešanih podjetjih, delujejo pa zgolj v Pekingu, Šanghaju in Guangzhou (pod angleškim imenom znan kot Canton). Kitajska je z vstopom v WTO podpisala Sporazum o

---

¹⁰ Izjemne zahteve po likvidnosti – v tuji valuti in v renminbiju, veliko bolj otežujejo bančno dejavnost tujim bankam nasproti kitajskim.

telekomunikacijah, ki vključuje vrsto obveznosti – sprejem transparentnih pravil in zakonov, neodvisni regulator trga itd.; kljub temu nobena od vrste podpisanih obljub ni bila popolnoma implementirana (Study on the Future Opportunities, 2007b, str. 2).

3.2.4 ZAŠČITA PRAVIC INTELEKTUALNE LASTNINE

S podpisom Sporazuma o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine je Kitajska dolžna sprejeti mednarodne standarde in uveljaviti zakone za zaščito intelektualne lastnine, ki pripada tujim podjetjem ter posameznikom pri nastopanju na kitajskem trgu. Ti standardi so zahtevani na področju avtorskih pravic, blagovnih znamk, geografskih označb, patentov in predvsem pri doslednem izvajanju sankcij za kršitelje zakonov. V petletnem premostitvenem obdobju po vstopu v WTO je Kitajska sprejela režime zaščite intelektualne lastnine, konsistentne za takšno razvijajoče se gospodarstvo. Najtežje je seveda te ukrepe uresničiti, kar bo še nekaj časa problematično; na Kitajskem so namreč stroški kopiranja in ponarejevanja (vseh vrst proizvodov – od farmacevtskih, tekstilnih, računalniških itd.) veliko manjši v primerjavi z relativnimi cenami legitimnih izdelkov.

Zaostajajo tudi za standardi pri alokaciji sredstev namenjenih raziskavam in razvoju. Glavno vlogo pri promoviranju raziskav ter predvsem trženju in prodaji novih izdelkov ima država. Zato bi morala še bolj intenzivno razvijati sistem tehnoloških inovacij, pretoka znanja, ki bi spodbujal inovativno dejavnost. Nekaj korakov je v tej smeri že naredila s pomožnimi programi pri informacijski tehnologiji, biotehnologiji, predvsem pa se trudi za več sodelovanja med raziskovalnimi ustanovami, univerzami in gospodarstvom.

Država bi morala žrtvovati še več sredstev v boju s kršitelji pravic intelektualne lastnine. Zaenkrat se piratstvo še vedno bolj »splacha«, saj je verjetnost izvršitve kazni nizka. Z višjimi in strožjimi kaznimi bi se tako moralo povečati spoštovanje do pravnega sistema (Kshetri, 2008, str. 9-10).

3.2.5 KMETIJSTVO

Kitajska ima skoraj 100 milijonov hektarjev njiv in trajnih nasadov, četrtno obsegajo riževa polja. 90 % teh obdelovalnih površin je na vzhodu, predvsem na ravninah in v rečnih dolinah. V suhi notranjosti je okoli 410 milijonov hektarjev pašnikov. Med hitrim gospodarskim napredkom po letu 1979 so v kmetijstvo zelo malo vlagali; zaradi industrializacije in urbanizacije se je zmanjšal obseg kmetijskih zemljišč. Zmanjšalo se je tudi število kmetijskih delavcev, saj jih je bilo še leta 1985 okoli 63 % zaposlenih v kmetijski dejavnosti, danes jih je manj kot polovica – 43 % v letu 2007 (CIA The World Factbook – China). Razlogi za to so pretežno v višini dohodka, saj se veliko delavcev iz kmetijske raje zaposluje v industrijskih dejavnostih, kjer so plačani veliko bolje. Država pokuša namesto tradicionalnega delovno intenzivnega kmetijstva na majhnih parcelah razvijati pridelovanje hrane na večjih zasebnih kmetijah, z večjo rabo mehanizacije in sodobnih tehnologij. Tudi delež kmetijstva v strukturi BDP se je z dobrih 30 % leta 1980 zmanjšal na 12 % v letu 2006 (China Statistical Yearbook 2007).

Sistem lastništva kmetijskih zemljišč je bil do začetka reform podoben kot v Sovjetski zvezi, kjer so delovali t.i. sovhozi in kolhozi¹¹. Maov »Veliki skok naprej« je kmetijstvo še bolj podredil vladnemu nadzoru z namenom povečanja kmetijskega pridelka. Kolektivna zemljišča so se organizirala v ljudske komune, kjer je bila zasebna pridelava hrane prepovedana. Rezultat te ideje je bilo 15 milijonov žrtev lakote, neuradno se te ocene gibljejo med 20 in 40 milijoni. Kljub strukturnim spremembam so komune ostale prevladujoča enota na podeželju vse do začetka osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko so jih reorganizirali v obliki gospodinjskih enot. Vsaka družina je obdelovala svojo kmetijo po navodilih lokalnih oblasti, v zameno za doseženo kvoto pridelka pa so dobili orodje, živali, semena in ostale kmetijske potrebščine (Groombridge, 2000, str. 17).

Prav primanjkljaj primerne obdelovalne zemlje predstavlja na Kitajskem veliko težav že od nekdaj. Prizadevanja za širitev proti severu in zahodu so omejena, saj je zemlja bolj suha ter podnebje hladnejše. Produktivnost je v zadnjih letih sicer naraščala, vendar se večja tudi število prebivalcev, zato morajo uvažati žitarice – kar je tudi smiselno; bolje je da se osredotočijo na delovno intenzivno pridelavo npr. sadja in zelenjave, ki dosegata tudi višjo vrednost pri izvozu. Delovne sile na Kitajskem ne primanjkuje, zato na svojih »redkih« obdelovalnih površinah raje pridelujejo vrednejšo hrano. Kitajska vlada se vseeno zavzema za neodvisnost od tujega uvoza, zato spodbujajo proizvodnjo žitaric, da bi bile letine čim bolj obilne.

Z vstopom v WTO se je Kitajska obvezala zmanjšati in postopno eliminirati izvozne carine na kmetijske izdelke ter omejiti domače subvencije na 8.5 % glede na vrednost outputa kmetije. Kljub članstvu v WTO pa Kitajska še vedno ni povsem liberalizirala trgovine s kmetijskimi izdelki, zato je natančen vpliv WTO na kitajsko kmetijstvo težko ugotoviti. Od leta 2004 kmetijska proizvodnja vztrajno raste, vendar je gotovo, da bodo »gospodinjsko« vodene kmetije zaradi naraščajočega uvoza slabše v primerjavi s konkurenco. To še posebej velja za tiste, ki (Anderson, Huang & Ianchovichina, 2004, str. 112):

- se zaradi slabe infrastrukture ne bodo zmogle dovolj hitro razvijati;
- se ne bodo mogle prestrukturirati v pridelavo tistih izdelkov, katerih relativne cene so narasle;
- nimajo nikakršne možnosti priti do finančne pomoči.

Malo se je po vstopu v WTO spremenilo tudi na področju sanitarnih in fitosanitarnih standardov. Kljub temu, da je Kitajska razvijajoče se gospodarstvo, so higienski standardi zelo nizki. Prekomerni ostanki pesticidov, nizka stopnja higiene pri hrani, nevarni dodatki, onesnaženost s težkimi kovinami itd. je pripeljalo do omejitev pri trgovini z razvitimi gospodarstvi (Japonska, ZDA, EU).

V prihodnje bo morala Kitajska precej zaostri standarde kakovosti, če bo želela konstruktivno nastopati na razvitih trgih. Resda ima nekaj konkurenčne prednosti na azijskih trgih – zaradi nižjih transportnih stroškov in pomanjkljivih standardov kakovosti; na primer v ZDA pa je po izdelkih iz EU z visokimi certifikati za kakovost živil, še vedno veliko več povpraševanja kot po kitajskih.

---

¹¹ Sovhoz je okrajšava za **sovjetskoje hozjajstvo** – državna kmetijska proizvajalna organizacija. Kolhoz je okrajšava za **kolektivnoe hozjajstvo** – kmetijska proizvajalna organizacija združenih privatnih posestev.

4 POSLEDICE ČLANSTVA KITAJSKE IN RUSIJE V WTO

V organizacijo WTO si države prizadevajo vstopiti predvsem zaradi varnosti, zaščite in predvidljivosti. V zunanjetrgovinskih poslih si želijo vedeti kdaj, kje, kako imajo njihove storitve in blago dostop do tujih trgov, ne glede na velikost države. Kljub vsemu se s članstvom v WTO zavežejo določenim pravilom in obveznostim, ki niso vedno v skladu s posameznimi nacionalnimi interesi. Ti zakoni veljajo enako za majhne in velike države. Vendar ni zagotovila, da lahko ta pravila odpravijo neravnotežja v svetovnem merilu; dejstvo je, da so večje gospodarske in politične velesile vedno močnejše od manjših, kljub vsesplošni enakopravnosti. WTO tako poskuša vsaj na področju zunanje trgovine ustvariti enake pogoje in ravnotežje v mednarodni menjavi. Vstop takih velesil kot sta Kitajska in Rusija zahteva veliko pogajanj, saj se diapazon njenega vpliva razteza vse od političnih do gospodarskih in nenazadnje socialnih interesov. WTO tako ne prinaša zgolj enostranskih koristi, temveč je izgube čutiti tudi v občutljivih sektorjih domačih in svetovnih gospodarstev.

4.1 KITAJSKA: POSLEDICE ZA DOMAČE GOSPODARSTVO

Vpliv WTO, ki ga čutijo kitajska gospodinjstva, je najbolj nazoren pri spremenjenih potrošniških cenah. S socialnimi transferji in vrsto javnih dobrin je pri tem izredno pomembna tudi vloga vlade. Poleg spremenjenih cen imajo na kitajsko prebivalstvo vpliv tudi drugi tržni dejavniki. Z velikimi dohodkovnimi neenakostmi se sooča podeželsko prebivalstvo, zato so posledice liberalizacije mednarodne trgovine zelo očitne na trgu dela.

Med dohodki na podeželju in v mestih je na Kitajskem ogromna razlika, ne glede na dejavnost s katero se prebivalci ukvarjajo. Če se želijo s podeželja preseliti v mesto, naletijo na prvo težavo – pridobitev dovoljenja za spremembo bivališča, saj je to urejeno s posebnim sistemom¹², ki uravnava pretok delavcev med regijami. Nadalje, če kmečke družine opustijo kmetijsko dejavnost izgubijo vse pravice nad zemljiščem, brez kakršnekoli odškodnine ali nadomestila. Tako imajo revna podeželska gospodinjstva zelo malo možnosti, da bi se odzvala na ekonomske izzive in se uspela pravočasno prestrukturirati.

Chen in Ravallion (2004, str. 278) sta v svoji raziskavi vpliva WTO na ekonomsko blaginjo prišla do podobnih zaključkov, kot drugi avtorji. Revnim gospodinjstvom na podeželju se je po vstopu v WTO življenjski standard še poslabšal. Nasprotno so revna gospodinjstva v mestih z vstopom pridobila. Takšen rezultat je odraz kombinacije padajočih mezd na podeželju in višjih cen dobrin, ki si jih morajo privoščiti.

Hertel, Zhai in Wang (2004, str. 301) predlagajo dve ključni politiki, s katerima bi bilo moč zajeziti naraščajoč razkorak med urbanim in ruralnim prebivalstvom.

---

¹² Sistem nadzora stalnih bivališč – *hukou*.

- Zmanjšanje ovir za pretok delavcev že znotraj ruralnega območja; v primeru, da se gospodinjstvo ukvarja z nedonosno kmetijsko panogo, bi mu moralo biti dovoljeno iskati zaposlitev v nekmetijski dejavnosti. Raznolikost dejavnosti bi na dolgi rok omogočila večjo konkurenčnost podeželja, saj lahko Kitajska kot članica WTO lažje prodre na trge, še posebej z delovno-intenzivnim izvozom.
- Več izobraževalnih možnosti na podeželju; nekvalificirani delavci bi se lahko priučili novih proizvodnih tehnik, tako da jim ne bi bilo potrebno opustiti kmetijske dejavnosti. S tem bi tudi več ljudi ostalo na podeželju, kar bi blagodejno vplivalo na (de)centralizacijo prebivalstva.

Članstvo v WTO ima poleg vpliva na domači realni sektor vidno vlogo tudi v sektorju tujine. Zaradi velikih presežkov kitajske zunanjetrgovinske in plačilne bilance iz leta v leto strmo naraščajo devizne rezerve. Večino teh sredstev Kitajska vlaga v nakupe obveznic ameriške centralne banke, kar je nekoliko protislovno, saj s tem še vedno sorazmerno revna Kitajska podpira gospodarstvo najbogatejše države na svetu. Še v letu 2001 so devizne rezerve znašale dobrih 212 milijard ameriških dolarjev, konec leta 2007 že kar 1528 milijard \$ (Monthly Foreign Exchange Reserves). Zaradi velikega nihanja vrednosti ameriškega dolarja v zadnjih letih se je kitajska centralna banka odločila trdno razmerje renminbija, vezanega na vrednost ameriškega dolarja, opustiti; tako je julija 2005 prešla na vodeni drseči tečaj¹³ na osnovi tržne ponudbe in povpraševanja glede na gibanja vrednosti večjega števila valut.

4.2 KITAJSKA: MEDNARODNI VPLIV

Vstop v WTO je Kitajsko spremenil v še pomembnejšega igralca na svetovnem trgu¹⁴. Svet kot celota, predvsem pa najrazvitejša ter najpomembnejša gospodarstva, ki neposredno trgujejo s Kitajsko, so zaradi njenega članstva v WTO na boljšem. Nasprotno razvijajoče se države Latinske Amerike, Južne ter Jugovzhodne Azije, ki s Kitajsko tekmujejo na tretjih trgih, izgubljajo konkurenčni boj; najbolj prizadete so zaradi odstranitve kvot na oblačila in tekstil, kar povečuje kitajski izvoz (temu vse več doprinaša tudi avtomobilska industrija). Pomembna partnerica je tudi zaradi naraščajočega povpraševanja, posledično torej vse več tudi uvažata (prehrambena in tobakna industrija na prvih mestih, kmetijski material, avtomobilski deli, komercialne storitve). Še najslabše se piše Vietnamu – gospodarstvu, ki sledi kitajskemu modelu in ima podoben vzorec primerjalnih prednosti v proizvodnji/izvozu delovno intenzivnih dobrin. Izguba dobrobiti je ocenjena na 1.4 % padec v dohodku na prebivalca. V Prilogi 2 je še natančneje predstavljen vpliv članstva Kitajske v WTO na blaginjo ostalih držav.

¹³ Uravnavani drseči tečaj omogoča Kitajski večjo prožnost pri vodenju tečajne politike, ker lahko določa vrednost valutnega tečaja glede na medsebojna gibanja vrednosti ameriškega dolarja, evra in japonskega yena na svetovnih finančnih trgih.

¹⁴ V letu 2005 je bila največja trgovinska partnerica petnajstih držav sveta.

Kitajska postaja motor svetovnega gospodarstva. Rastoči življenjski standard več kot 1.3 milijarde prebivalcev je velik prispevek v globalnem merilu. Z odpiranjem svojega velikega trga koristi tudi tujim izvoznikom, ki imajo vedno več možnosti za nastopanje na kitajskem trgu.

Vendar Kitajska kot ogromna trgovinska partnerica, stopnjuje svetovno trgovinsko neravnotežje. Najbolj izrazit negativen vpliv se kaže kar v lastni državi, saj se neenakost med regijami (priobalna nasproti nerazviti notranjosti) še povečuje. Povpraševanje po dobrinah v tako velikem obsegu, bi dolgoročno lahko negativno vplivalo na naravne vire in varstvo okolja (Ianchovichina & Martin, 2003, str. 19-20).

4.3 RUSIJA: POTENCIALNE POSLEDICE ZA DOMAČE GOSPODARSTVO

Ruskega gospodarstva pred konkurenco ne ščitijo carine. V mednarodnem kontekstu so že sedaj zelo nizke, saj se gibljejo med 7 % in 15 %. Povrhu vsega so obstoječe uradne uvozne carine redko uporabljene. Skoraj polovica vsega uvoza se izogne carinam, čeprav se delo carinske administracije postopoma izboljšuje.

Posledica vstopa v WTO torej nikakor ne bi bilo dramatično znižanje carinskih stopenj, temveč zmerno znižanje oziroma pri nekaterih kategorijah celo zvišanje le-teh. Carinske stopnje so predmet pogajanj v času pridruževanja. Obvezno pa so po podpisu pridružitvenega sporazuma fiksne, kar je za mnoge ruske proizvajalce težko sprejemljivo, saj so navajeni svojevoljno manipulirati s carinskimi stopnjami. Skupaj z vlado morajo za vrsto industrijskih panog temeljito premisliti, kakšne naj bodo carine preden postanejo stalne. Kljub vsemu lahko članice WTO vendarle začasno zvišajo carine ali uporabijo necarinske instrumente, pod pogojem veljavnega in tehtnega razloga¹⁵.

Znižanje uvoznih carin bi imelo ugoden vpliv na *vertikalne investicije*, ki so izvozno usmerjene in pogosto uporabljajo uvožene inpute; predstavljajo dominantno obliko NTI v razvijajočih se gospodarstvih. Zato bi se obseg NTI po vstopu Rusije v WTO še povečal. Obenem bi imela ruska proizvodna podjetja možnost, da obdržijo že osvojene tuje trge in začnejo izvažati še na nove. Dokaz za to je Kitajska, kjer je večina tujih investicij vertikalnih, izvozno usmerjenih. Zato z odpiranjem novih izvoznih trgov za kitajske dobrine obseg NTI vse bolj narašča.

Na *horizontalne investicije*, ki oskrbujejo domače tržišče, imajo vpliv nižje carinske ovire, s tem pa ni pogojeno zmanjševanje NTI ali rast uvoza. Tudi »horizontalni vlagatelji« uvažajo precej komponent in materiala v Rusijo. Poleg tega so med stroški dobave uvoženih dobrin za NTI na lokalni trg še uvozne carine (v Rusiji so sicer zelo nizke). Navsezadnje ima Rusija še ogromen potencial za horizontalne investicije, s širokim trgom in veliko možnostmi za razvoj

---

¹⁵ Potrebno je opozoriti še na dodaten argument, ki se tiče zaščite domače industrije. Če opazujemo volatilnost realnega deviznega tečaja rublja v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, je njegov vpliv na konkurenčnost ruskih podjetij veliko večji kot carinske stopnje.

storitvenega sektorja. Izkoristila ga bo lahko z izboljševanjem prometne infrastrukture ter nadaljevanjem kampanje proti oviram znotraj regij, ki upočasnjujejo prost pretok proizvodov in proizvodnih faktorjev (Guriev, 2001, str. 13-14).

WTO bo zahteval prisvojitve številnih zakonov, ki ščitijo pravice investorjev ter izenačitev raznih tehničnih pravil z mednarodnimi standardi. S tem procesom bodo tujim investitorjem omogočena določena zagotovila oblasti in občutno izboljšana investicijska slika Rusije.

Pravila WTO zagotavljajo tujim podjetjem vrsto mehanizmov za reševanje sporov z ruskimi oblastmi. Če bi te priznavale tujcem manj pravic v korist domačih podjetij, bi bila reakcija diskriminacija ruskih dobrin na tujih trgih, s čimer bi bile oblasti izpostavljene pritiskom ruskih izvoznikov. Kljub vsemu WTO ne more preprečiti, da oblasti ne bi uveljavljale svoje volje pri domačih podjetnikih. Brez reform državne službe in regulacije ne bo izboljšanja v investicijski niti v poslovni klimi. Rusija potrebuje visoko kvalificirane in poštene državne uslužbence, ki bi zagovarjali interese ruskih podjetij znotraj institucij WTO. Le s potrebnimi reformami državnega aparata bodo lahko imeli ruski proizvajalci tudi koristi.

Regionalni trgovinski bloki vedno bolj pridobivajo na svoji moči. Z vstopom v WTO pravzaprav ni povsem jasno v katerega naj se Rusija integrira. Vendarle bi lahko obstoječe ekonomske aktivnosti v okviru carinske unije SND ohranila tudi potem, ko postane članica WTO z bilateralnimi dogovori¹⁶.

4.3.1 MOŽNI SCENARIJ PO VSTOPU V WTO: DRASTIČEN PORAST UVOZA

Dolgoročno ima mednarodna trgovina pozitivni učinek na gospodarsko rast. Kratkoročno lahko odpiranje gospodarstva povzroči različne socialne posledice. Ocene CEFIR¹⁷ za primer Rusije kažejo, da bi se lahko rast produktivnosti pojavila že v drugem letu po porastu uvoza, zahvaljujoč večji konkurenci in boljšemu dostopu do uvoznih komponent. Na kratek rok pa lahko nekatere panoge vendarle pričakujejo upad outputa in višjo brezposelnost. CEFIR ocenjuje, da bi v prvem letu po vstopu v WTO output padel v gradbeni, prehrambeni ter železarski industriji, čeprav govori o zmernih spremembah. Ker so pristopni pogoji še nejasni, so ocene osnovane na enotnih porastih uvoza pri vseh proizvodnih kategorijah.

Ob vseh kratkoročnih stroških vstopa v WTO se je potrebno vprašati tudi o možnosti nečlanstva v organizaciji. Ostati izven WTO ne bo pomagalo Rusiji, da bi se izognila ekonomskim in socialnim izgubam. Vse dokler ruska industrija ne postane konkurenčna oziroma se ne prestrukturira, bo uvoz naraščal. V ali izven WTO bo to povečalo konkurenco in prisililo slaba podjetja v spremembe, najslabša pa v stečaj. Navsezadnje to pomeni, da bodo težke odločitve zgolj preložene za nekaj let. Pristop k WTO bi ruskim podjetjem postregel z

---

¹⁶ Kirgizistan, ki je prav tako član carinske unije SND, se je že pridružil WTO.

¹⁷ Center ekonomskih in finančnih raziskav v okviru ruske ekonomske šole.

novimi priložnostmi in spodbudil produktivnost. Brezposelni delavci bi se lahko zaposlili v nastajajočih sektorjih. Da bi ta proces potekal čimbolj neovirano, mora Rusija sprejeti ustrezne odločitve za izboljšanje pretoka ljudi in kapitala (Judaeva, 2002, str. 1-4).

4.3.2 POSLEDICE ZA RUSKO KMETIJSTVO PO VSTOPU V WTO

Kmetijstvo je izredno zaščiteno v vseh državah; EU, ZDA in Japonska najmočneje ščitijo svoje kmetovalce. V Rusiji so kmetijske subvencije relativno nizke, celo nižje od evropskih, japonskih. V letu 2007 so ruske kmetijske subvencije znašale 14.6 %, za primerjavo: Velika Britanija 15.0 %, Japonska 21.8 %, povprečje EU27 15.0 % (WTO Statistics Database, 2008).

Še zavrlo slabe carinske administracije, celo te nizke subvencije ne zagotavljajo dosti zaščite. Kmetijski sektor v Rusiji torej sploh ni zelo zaščiteno. Če bo po vstopu v WTO protekcionizem obravnavan kot svobodno spreminjanje carinskih dajatev, kot je značilno za domače potrošnike, potem je verjetno nadaljnje slabšanje stanja. Po drugi strani se je temu mogoče izogniti, če bodo na pristopnih pogajanjih zastavljene zadosti visoke (in učinkovite) carinske dajatve na kmetijske proizvode, ki potrebujejo take vrste zaščite. Po devalvaciji leta 1998 si je rusko kmetijstvo počasi opomoglo od kolapsa. Poleg deviznega tečaja, rusko kmetijstvo ščiti tudi razdalja; transportni stroški namreč višajo cene evropskega uvoza v večini ruskih regij. Navsezadnje pravila WTO ne prepovedujejo kmetijskih subvencij, zahtevajo samo zgornjo mejo na vladne subvencije.

Ruski problemi v kmetijstvu imajo veliko skupnega s tistimi v industriji: primanjkljaj izurjenega kadra za razvoj trženja in prodaje, razrahljane proračunske omejitve, oportunistično vedenje (pogosto v obliki kraje), slab dostop do kreditov itn. Vprašanje za rusko kmetijstvo ni, ali naj se pridruži WTO, temveč kako promovirati razvoj v tem sektorju. Obstoječi sistem ne ponuja spodbud za povišanje factorske produktivnosti in je neučinkovit pri zagotavljanju socialne podpore kmetom. Zemljiška reforma ter razvoj kmetijskih kreditov in zavarovanj bi morali biti takojšnja prioriteta. Proračunska sredstva morajo biti vložena v infrastrukturo, raje kot da so porabljena za trenutno pomoč kmetijam. Rusko kmetijstvo se lahko integrira v svetovno gospodarstvo predvsem tako, da se specializira za tiste pridelke, pri katerih ima komparativno prednost (Guriev, 2001, str. 8-10).

V primeru ukinjanja ali še dodatnega zmanjševanja subvencij ruskemu kmetijstvu, bi z odpiranjem in liberalizacijo tega velikega trga pridobile tudi vodilne svetovne proizvajalke kot Avstralija, Argentina, Nova Zelandija, Kanada.

4.3.3 POSLEDICE ZA RUSKI FINANČNI SEKTOR PO VSTOPU V WTO

Ruski finančni trg je zelo naklonjen zaščiti, saj mu je tako omogočeno, da deluje samostojno. Vendar po izkušnjah sodeč – brez grožnje konkurence, ruskim finančnim podjetjem primanjkuje elana za izboljšanje svojih operacij. Zgolj v sektorjih, ki so podvrženi tuji konkurenci – npr. investicijsko bančništvo, so se pojavile močne domače finančne institucije. Medtem so zaščitene institucije – banke, zavarovalnice, pokojninski skladi, zelo neučinkovite. Slabo razvit moderni finančni sektor v Rusiji najbolj škoduje kompleksnim industrijam, kot so farmacevtska, inženiring, mikroelektronika ipd. Z vstopom v WTO bi rusko gospodarstvo pridobilo znanja in izkušnje, ki bi jih posredovale tuje finančne ustanove in podjetja. Pravzaprav je tuja konkurenca v bančnem sektorju že prisotna, saj velika ruska podjetja prenašajo ogromno sredstev v tuje banke.

Na žalost majhna podjetja in gospodinjstva nimajo skoraj nikakršne izbire pri osebni bančništvu, saj je Sberbank praktično monopolist v marsikateri ruski regiji. Da bi liberalizacija trga finančnih storitev kot posledica vstopa v WTO prinesla hitre spremembe, je malo verjetno. Trenutno je največja ovira za tuje banke slaba investicijska klima v Rusiji. Priliv bančnega kapitala se bo sprostil, ko se bodo razvile tržne institucije, zmanjšala politična tveganost, reformirale bančne regulative, povečale tuje investicije in izboljšalo rusko podjetništvo (predvsem mala in srednje velika podjetja). Za to je potreben čas. Velike mednarodne banke in zavarovalnice vstopijo na nove trge, ko so njihove glavne stranke velike multinacionalne korporacije prav tako že prisotne. Poleg tega jih vendarle lahko privabijo tudi privlačne niše v zavarovalništvu, osebni bančništvu in pokojninskih skladih. Najbolj učinkovite in napredne ruske banke bodo ta čas izkoristile za utrditev svojih pozicij. Tudi po prihodu tujih finančnih institucij bodo ruske banke in zavarovalnice še vedno nadaljevale s svojimi operacijami na drobno.

Liberalizacija kapitalskih tokov v Rusiji ni neposredno povezana z vstopom v WTO. Prav tako ne obstaja trden dokaz ostalih razvijajočih se gospodarstev za ali proti liberalizaciji kapitalskega računa. Ruskemu potrošniku bi se dobrobit sicer povečala, saj bi imel več poti do učinkovitejših instrumentov za varčevanje in investicije. V nasprotju z gotovino v dolarjih in depoziti Sberbanke, vložki v tuj kapital prinašajo dobre obresti (Guriev, 2001, str. 11-12).

Kljub vsemu zgolj formalna liberalizacija še ni dovolj za pritok kapitala, saj mora država imeti tudi dobičkonosne investicijske projekte. Poleg tega so pri izboljšanju investicijske klime nepogrešljivi še zakonodajna reforma, boljše korporativno upravljanje, sprejetje mednarodnih računovodskih standardov, reforma stečajnih postopkov in drugi pomembni ukrepi.

4.3.4 VPLIV ČLANSTVA V WTO NA RUSKE REGIJE

Rusija se razprostira čez 11 časovnih pasov ter obsega več kot 17.000.000 km² površine (Bacon & Wyman, 2006, str. 27). Evropski del Rusije je blizu zahodnim trgov, ruski Daljni Vzhod je blizu kitajskemu in japonskemu trgu, medtem ko je velik del Sibirije popolnoma izoliran. Zatorej gre pričakovati, da bi imelo članstvo v WTO zelo različne vplive širom regij, celo za isto industrijo.

Po raziskavi¹⁸ Svetovne banke, ki je Rusko federacijo razdelila na 10 regionalnih trgov, naj bi koristi članstva v WTO izhajale iz treh osnovnih učinkov:

- Liberalizacija ovir za neposredne tuje investicije v storitveni sektor.

Vedno več dokazov kaže v smer, da je dostopnost poslovnih storitev izjemnega pomena za gospodarsko rast. Krugman opisuje, da je živahna ekonomska aktivnost pogosto koncentrirana na določenem območju, kot npr. Silicijeva dolina v ZDA, Sassuolo v Italiji itd. (Krugman & Obstfeld, 2003, str. 147). Ključna ideja pri realizaciji je, da niz različnih storitev na enem mestu omogoča uporabnikom nakup pri nižjih stroških. Nadalje bi ruske obveznosti do multinacionalk, ki ponujajo različne storitve, spodbujale rast neposrednih tujih investicij za oskrbo ruskega trga. Ruskim podjetjem bi bil omogočen lažji dostop do telekomunikacijskih, bančnih, zavarovalniških, transportnih in drugih storitev. Tako bi se znižali stroški poslovanja v Rusiji, zvišala produktivnost in generalno izboljšala konkurenčnost ruskega gospodarstva. Vendar še vedno obstajajo velike razlike med samo privlačnostjo regij oziroma njihovih lokacij za neposredne tuje investicije.

- Znižanje carin.

Znižanje carinskih stopenj bo na domačem trgu vodilo do boljše alokacije resursov, saj se sicer dohodek veča zgolj proizvajalcu. Kumar (2001, str. 206) deli spremembe na trgu zaradi uporabe carin na štiri skupine učinkov¹⁹. V dotičnem primeru je pomemben proizvodni učinek, pri katerem višja cena določenega blaga povzroči, da je proizvodnja tega blaga bolj donosna, zato se poveča obseg domače ponudbe. Proizvodna sredstva se tako selijo v zaščiteno industrijo iz drugih gospodarskih dejavnosti. Z znižanjem carin bi ruska podjetja lažje uvažala moderno tehnologijo, kar bi pripomoglo k višji produktivnosti.

- Olajšan dostop do držav izven SND pri specifičnih produktih.

Rusija si je v bilateralnih pogajanjih že pridobila status največje ugodnosti z večino pomembnih trgovinskih partneric. Zato ruski izvozniki ne bodo občutili takojšnjega znižanja carinskih stopenj oziroma bo ta vpliv majhen.

---

¹⁸ V raziskavi je privzeto 50 % znižanje carin na blago, da izbrani industrijski sektorji izboljšajo svoj tržni položaj od 0.5 % do 1.5 % ter zmanjšanje ovir za NTI.

¹⁹ Učinek na porabo, proizvodni učinek, fiskalni učinek, prerazdelitveni učinek.

V Tabeli 3 so povzeti skupni rezultati za vse regionalne trge. V raziskavi Svetovne banke Rutherford in Tarr (2006, str. 4) ugotavljata, da je vsesplošna korist vstopa v WTO za Rusijo 7.8 % celotne ruske potrošnje. Medtem ko je skupna korist za celotno gospodarstvo 4.3 % BDP-ja, bodo tri regije z vstopom v WTO pridobile še mnogo več: Severozahod – 6.2 %, Sankt Peterburg – 5.7 % in Daljni Vzhod – 5.2 %.

Glavni razlog za razlike med regijami je v njihovih zmožnostih, da se okoristijo z večjim pritokom neposrednih tujih investicij. Največjo korist imajo tiste regije, kjer je delež multinacionalnih vlaganj največji. Teh je največ pri telekomunikacijah, letalskih, železniških, pomorskih, avtoprevoznih ter finančnih storitvah. Po drugi strani bo korist za Ural precej nižja od nacionalnega povprečja – zgolj 3.3 % celotnega BDP-ja; razlog tiči v NTI v storitveni sektor, ki jih je na Uralu bolj malo.

Iz Priloge 3 je razvidno, da k skupni dobrobiti iz naslova članstva v WTO najbolj pripomore liberalizacija ovir za NTI. Ocenjena je kar na 3.7 % BDP-ja, medtem ko znižanje carin in olajšan dostop do zunanjih trgov skupaj doprineseta le 0.6 % BDP-ja. Torej je najpomembnejša komponenta pri vstopu Rusije v WTO, ki pripomore k večji blaginji, liberalizacija ovir za NTI v storitveni sektor.

Tabela 3: Vpliv vstopa Rusije v WTO na regionalne trge

Regionalni trgi	Skupna dobrobit (kot % potrošnje)	Skupna dobrobit (kot % BDP-ja)
<i>Skupno povprečje</i>	7.8	4.3
Moskva	7.0	4.7
Sankt Peterburg	10.6	5.7
Tjumen	13.8	3.1
Severozahodni	11.2	6.2
Severni	9.8	4.7
Osrednji	7.6	4.2
Južni	8.3	4.7
Ural	6.2	3.3
Sibirija	7.6	4.2
Daljni Vzhod	9.7	5.2

* Rezultati so podani kot % sprememba glede na bazno leto, t.j. leto potencialnega vstopa Rusije v WTO.

Vir: Rutherford & Tarr, Regional impacts of Russia's accession to the WTO, 2006, str. 41.

4.4 MEDSEBOJNI EKONOMSKI ODNOSI: KITAJSKA – RUSIJA – EVROPSKA UNIJA

Evropska Unija je daleč najpomembnejša zunanjetrgovinska partnerica Rusije. Rusija je, za ZDA in Švico, najpomembnejše gospodarstvo za EU, vendar ne zgolj zaradi gospodarske menjave, temveč sodelovanja pri političnih in varnostnih vprašanjih. EU in Rusija označujeta svoj odnos kot strateško partnerstvo.

Večji del ruske zunanje trgovine sicer še vedno poteka z Zahodom. Vendar na tem mestu ne gre pozabiti ruske pozicije v svetu, saj se s svojo geografsko lego razprostira do meja Vzhoda in Zahoda. Rusi se zavedajo rasti velesile Kitajske, zato se sodelovanje med državama povečuje, kar je vidno tudi iz spodnje tabele, saj se je Kitajski že uspelo uvrstiti na seznam petih najpomembnejših zunanjetrgovinskih partneric Rusije. Sodelovanje med njima pomeni predvsem več možnosti za razvoj ruskega Daljnega Vzhoda ter severovzhodnega dela Kitajske.

Tabela 4: Glavne trgovinske partnerice za Kitajsko, Rusijo in EU v letu 2007

	KITAJSKA		RUSIJA		EVROPSKA UNIJA	
	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz
1.	EU (20.1)	Japonska (14.0)	EU (55.8)	EU (45.6)	ZDA (21.1)	Kitajska (16.2)
2.	ZDA (19.1)	EU (11.6)	Turčija (5.2)	Kitajska (12.8)	Švica (7.6)	ZDA (12.7)
3.	Hong Kong (15.1)	Koreja (10.9)	Ukrajina (4.7)	Ukrajina (7.0)	Rusija (7.2)	Rusija (10.1)
4.	Japonska (8.4)	Tajpej (10.6)	Kitajska (4.1)	Japonska (6.7)	Kitajska (5.8)	Švica (5.5)
5.	Koreja (4.6)	Hong Kong (9.0)	Švica (4.9)	ZDA (5.0)	Turčija (4.2)	Japonska (5.5)
Delež v svetovnem merilu(%)	8.73	6.71	2.55	1.57	16.44	18.38

* Vrednosti v oklepajih so izražene v odstotkih celotne izvožno-uvozne dejavnosti.

Vir: WTO Statistics Database, 2008.

Opazujoč vzpon velesile Kitajske lahko Rusija predvideva, kako bi potekalo spreminjanje gospodarstva, da zadovolji standarde WTO. Pozorna je lahko na najboljčutilnejše posledice članstva, ki vplivajo na trg dela in dohodkovno porazdelitev. Ko bo prišel pravi čas, kako naj Rusija izkoristi integracijo v WTO, da bi imela od tega kar največ koristi? Kot je že v devetdesetih letih prejšnjega stoletja dejal tedanji premier Viktor Černomirdin: »Naša smer je samo ena – pravilna.« S svojimi reformami mora Rusija nadaljevati; le tako bo lahko v koraku z globalnimi spremembami in ne bo sopihala za hitro rastočimi gospodarstvi.

Glede na svojo velikost je v ekonomskem merilu Rusija »majhno« gospodarstvo, zato v mednarodni menjavi ne more biti tako izrazito prisoten geopolitični vpliv. Ta v ruski politiki nikakor ni skrit, še posebej zgovorni so odnosi z državami bivše Sovjetske zveze. Dobri so s tistimi, ki sodelujejo pri ruskih interesih – npr. Kazahstan, ter slabi z Baltiškimi državami in ameriškimi zaveznici – npr. Gruzija.

Rusija in EU bi morali temeljito preučiti asimetrijo v medsebojnih odnosih. EU je za Rusijo najpomembnejša gospodarska partnerica, obratno ni tako, vendar bi Evropa z ruskim članstvom v WTO veliko pridobila. Čeprav Rusija izvažata surovine s katerimi nikoli ni imela težav pri vstopanju na tuje trge, ne gre precenjevati njenega vpliva na svetovne gospodarske odnose; a hkrati tudi ne podcenjevati njene absorpcijske moči. Predvsem pa ne gre podcenjevati dejstva, da bodo z vstopom Rusije v WTO pridobile tiste države, ki se že več let trudijo spremeniti odnose v tej organizaciji. Posledično bo to pomenilo večjo pogajalsko moč nasproti največjim zagovornicam distorzivne svetovne trgovine in subvencioniranja, ZDA in EU.

SKLEP

Enoznačnega odgovora na vprašanje o koristnosti pridružitve Rusije Svetovni trgovinski organizaciji ni. V želji postati ena največjih svetovnih gospodarskih velesil, se bo morala Rusija še precej okrepiti. Koncepti, na katerih je osnovana WTO, so zelo ugodni za mednarodno trgovino. Države liberalizirajo svoje trge, pretok kapitala, blaga, znanja je hitrejši, mednarodna menjava spodbuja ekonomsko rast, navsezadnje imajo od tega vidne koristi tudi končni potrošniki. Rusko gospodarstvo bi s takimi prijemi nedvomno napredovalo. Z mehanizmi WTO, namenjenimi pravičnejši in učinkovitejši mednarodni menjavi, bi pravzaprav napredovalo vsako gospodarstvo. Ker pa je svetovna trgovina kompleksna mreža entitet, ne poteka vse tako zlahka.

Ilustrativen primer pri odpiranju svojega gospodarstva je Kitajska. Po izraziti politiki izolacionizma skozi skoraj celotno 20. stoletje, se zadnjih trideset let usmerjajo proti mednarodni trgovini in sodelovanju z ostalim svetom. Za povsem spremenjeno podobo gospodarstva in mentaliteto prebivalstva, je potrebna menjava več kot zgolj ene generacije. Tako Kitajska kljub članstvu v WTO še zdaleč ni razvito tržno gospodarstvo, po vzoru ZDA in Zahodne Evrope. Opazujoč rast Kitajske, njen vse pomembnejši politični in gospodarski vpliv, gre zelo težko pripisati veliko zaslugo Svetovni trgovinski organizaciji. Nedvomno je članstvo pomemben indikator kitajskih teženj in smeri razvoja, vendar so se glavni revolucionarni premiki začeli že daleč pred vstopom v WTO. S članstvom je Kitajska podrejena vrsti zakonov in pravil, ki jih bolj ali manj neuspešno implementira v svoje gospodarstvo. Zaradi določenih omejitev pri trgovanju (tako carinskih kot necarinskih), se občutno večajo razlike znotraj prebivalstva. Revno kmečko prebivalstvo, še posebej na severu in zahodu države, tone v še globlje težave – tako ekonomske, kot socialne. Revni v mestih imajo malce več sreče, saj industrijske in storitvene dejavnosti ponujajo vse več priložnosti ter delovnih mest.

S proučevanjem kitajskega modela gospodarstva, je moč nekatere posledice morebitnega članstva Rusije v WTO predvideti in vsaj približno oceniti njihov vpliv na gospodarstvo. Podobno kot Kitajska ima tudi Rusija precej regij, ki niso privlačne niti za domače niti tuje vlagatelje. Na teh območjih (npr. Ural, Sibirija) se lokalnemu prebivalstvu v nekaterih panogah obetajo podobne težave kot kitajskim sosedom. Delavci bodo soočeni z upadanjem donosnosti nekaterih dejavnosti in bi se morali prestrukturirati. Ena izmed najbolj občutljivih panog je že sedaj kmetijstvo, ne glede na vstop v WTO. Poudarek je potreben na promociji in razvoju, sicer bodo ruski kmetje težko tekmovali s tujci, še posebej v sistemu WTO. Ti procesi v gospodarstvu niso hitri, zato bi na kratek rok v nekaterih regijah in panogah Rusi občutili predvsem izgube zaradi članstva v WTO. Dolgoročno bi se gospodarske aktivnosti uravnovesile in takrat bi se začele kazati tudi koristi članstva. Za izjemno pomemben finančni sektor bi liberalizacija trga pomenila napredek za celotno gospodarstvo. Predvsem kompleksne industrije bi imele zaradi tega olajšano poslovanje, konkurenca pa bi prinesla koristi tudi končnim potrošnikom. Kljub vsemu članstvo v organizaciji WTO samo po sebi ne pomeni boljše integracije v svetovni trg, niti višje rasti. Odrpna mednarodna menjava ima pozitiven vpliv na rast gospodarstva, če so razvite tržne institucije, ki trgovino poenostavijo in tako privlačijo vse več udeležencev na mednarodni trg.

Na tem mestu lahko strnem končne ugotovitve proučevanja pripravljenosti Ruske federacije na članstvo v WTO. Vse od razpada Sovjetske zveze se Rusi prilagajajo na kapitalizem in tržne mehanizme. Da bi mednarodno menjavo vztrajno povečevali, je potrebno zmanjšati še vedno problematično politično tveganost in izboljšati investicijsko okolje. Odrpt odnos do tujega kapitala in pregledna zakonodaja sta seveda pogoja tudi za pridružitve v WTO. Od vstopa bi imeli kratkoročne izgube in dolgoročne koristi. Vendarle je članstvo v tej organizaciji več kot le enačba carin, kvot, omejitev in zakonskih mehanizmov. Ostaja vprašanje ruskega odnosa do Zahoda, še posebej do Združenih držav Amerike. Z vseh strani se poraja vedno več dvomov o verodostojnosti in moči organizacije, zato se ji Rusija ne bo pridružila za vsako ceno. Zasedovali bodo cilj maksimiranja svojih koristi iz naslova članstva v WTO, četudi bo proces trajal še vrsto let. Nedvomno pa so pogajanja za vstop Rusije najdaljša v zgodovini vseh članic, saj so že presegla rekordnih petnajst let kitajskih pogajanj. Zato po vseh raziskavah in predvidevanjih o posledicah članstva Rusije v WTO, ostaja morebitni datum vstopa še vedno popolna neznanka.

LITERATURA IN VIRI

1. Albac, E. (urednik). (2008, 20. april). *Polny Albac* [radijska oddaja]. Moskva: Eho Moskvyy.
2. Anderson, K., Huang, J. & Ianchovichina, E. (2004). The impacts of WTO accession on Chinese agriculture and rural poverty. *China and the WTO: accession, policy rereform, and poverty reduction strategies*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
3. Bacon, E. & Wyman, M. (2006). *Contemporary Russia*. New York, Palgrave Macmillan.
4. *Balance of Payments of the Russian Federation*. Moscow: The Central Bank of the Russian Federation.
5. Bideleux, R. & Jeffries, I. (2007). *A History of Easteren Europe*. (2nd ed.) New York: Routledge.
6. Broadman, H.G. (2004). Global Economic Integration: Prospects for WTO Accession and Continued Russian Reforms. *The Washington Quarterly*, 27 (2), 79-98. Najdeno 10. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://www.twq.com/04spring/docs/04spring_broadman.pdf
7. Bush, K. (2007). Russia'a Accession to the World Trade Organization. US-Russia Business Council. Najdeno 15. novembra 2008 na spletnem naslovu https://www.usrbc.org/pics/File/WTO_monthly/WTOJuly2007.pdf
8. Bush, K. (2008). Russian Economic Survey (October 2008). US-Russia Business Council. Najdeno 15. novembra 2008 na spletnem naslovu <https://www.usrbc.org/pics/File/EconSurvey/SurveyOctober2008.pdf>
9. *Central Intelligence Agency, The World Factbook – China*. Najdeno 24. novembra 2008 na spletnem naslovu <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>
10. Chen, S. & Ravallion, M. (2004). Welfare impacts of China's accession to the WTO. *China and the WTO: accession, policy rereform, and poverty reduction strategies*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
11. *China Statistical Yearbook 2007*. (2007) Beijing: National Bureau of Statistics of China. Najdeno 25. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2007/indexeh.htm>
12. Cooper, W.H. (2006, 17. julij). Russia's Accession to the WTO. Najdeno 26. septembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.usembassy.it/pdf/other/RL31979.pdf>

13. Gandolfo, G. (1994). *International economics I. The pure theory of international trade*. (2nd ed.) Berlin: Springer-Verlag.
14. Garnaut, R. & Song, L. (2007). *China linking markets for growth*. (2nd ed.) Canberra: ANU E Press.
15. Groombridge, M.A. (2000, 24. april). China's Long March to a Market Economy. *Cato Institute*. Najdeno 24. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.freetrade.org/pubs/pas/tpa-010.pdf>
16. Guriev, S. (2001). Rossija v VTO: mify i realnost. *Centr ekonomičeskikh i finansovyh issledovanij i razrabotok*. Najdeno 3. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.cefir.org/download.php?id=84>
17. Hertel, T.W., Zhai, F. & Wang, Z. (2004). Implications of WTO accession for poverty in China. *China and the WTO: accession, policy rereform, and poverty reduction strategies*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
18. Ianchovichina, E. & Martin, W. (2003). Economic Impacts of China's Accession to the World Trade Organization. *World Bank Policy Research Working Paper 3053*. Najdeno 10. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://siteresources.worldbank.org/INTDEBTDEPT/Resources/468980-1206974166266/4833916-1206974192224/PRWP3053.pdf>
19. Ianchovichina, E. & Martin, W. (2004). Economic Impacts of China's Accession to the World Trade Organization. *China and the WTO: accession, policy rereform, and poverty reduction strategies*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.
20. Judaeva, K.V. (2002). Sektoralni i regionalny analiz posledstvij vstuplenija Rossiji v WTO: ocenka izderžek i vygod. Najdeno 10. novembra 2008 na naslovu <http://www.cefir.org/download.php?id=93>
21. Key Development Data & Statistics. *World Bank*. Najdeno 7. novembra 2008 na spletnem naslovu <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/DATASTATISTICS/0,,contentMDK:20535285~menuPK:1192694~pagePK:64133150~piPK:64133175~theSitePK:239419,00.html>
22. Konda, U. (2008, 5. september). Moskva prisiljena podpreti rubelj. Časnik Finance. Najdeno 27. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/222554>
23. Krugman, P. & Obstfeld, M. (2003). *International Economics: Theory and Policy*. (6th ed.) Boston: Pearson Education.

24. Kshetri, N. (2008). Institutionalization of intellectual property rights in China. *Elsevier*. Najdeno 25. novembra 2008 na spletnem naslovu http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6V9T-4TK2PM7-1&_user=10&_coverDate=10%2F01%2F2008&_alid=837203769&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=search&_cdi=5907&_sort=d&_docanchor=&view=c&_ct=11&_acct=C000050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=8816e5829a5619feeda3b0d075b6a877
25. Kumar, A. (2001). *Mednarodna ekonomika*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
26. Liang, W. (1999, 25. oktober). The Implications of China's Accession to WTO. *UCLA Center for East Asian Studies*. Najdeno 15. novembra 2008 na spletnem naslovu http://www.international.ucla.edu/eas/eass/transition/liang_wei.htm
27. Liefert, W. (2001). Agricultural Reform: Major commodity restructuring but little institutional change. *Compendium of papers – Russia's uncertain economic future*. Washington: Joint Economic Commite Congress of the United States.
28. Lin, J.Y., Cai, F. & Li, Z. (1996). The lessons of China's transition to a market economy. *Cato Journal*, 16 (2), 201-231.
29. Liu, P. (2008, 2. december). The Financial Crisis and China's Banking Industry. *Stock Strategist: Industry Reports*. Najdeno 15. decembra 2008 na spletnem naslovu http://sg.morningstar.com/HKG/Articles/FeatureArticle.asp?ArticleId=/ODS/2000/FAFV/2000FAFV72090E_20081204.XML
30. *Monthly Foreign Exchange Reserves*. Beijing: State Administration of Foreign Exchange.
31. Multilateralni ekonomski odnosi. (2008). Ljubljana: Ministrstvo za gospodarstvo. Najdeno 26. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/ekonomski_odnosi_s_tujino/multilateralni_ekonomski_odnosi/
32. Reynolds, P. (2006, 23.oktober). When the Soviet Union nearly blinked. BBC News. Najdeno 5. septembra 2008 na spletnem naslovu <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6061852.stm>
33. Russia. (2007) Najdeno 26. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://www.pwc.ch/user_content/editor/files/publ_retail/pwc_fspts_russia_e.pdf
34. *Russian Economic Report #17*. (2008). Washington: The World Bank.

35. Rutherford, T. & Tarr, D. (2006, 1. september). Regional impacts of Russia's accession to the World Trade Organization. *WB Policy, Research working paper; no. WPS 4015*. Najdeno 25. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://econ.worldbank.org/external/default/main?ImgPagePK=64202988&entityID=000090341_20060921134111&pagePK=64165259&theSitePK=469382&piPK=585673

36. Sabelnikov, L. (1996). Russia on the Way to the World Trade Organization. *International Affairs*, 72 (2), 345-355.

37. Sobell, V. (1987, 2.junij). A Look back at the Marshall Plan. Najdeno 28. septembra 2008 na spletnem naslovu <http://files.osa.ceu.hu/holdings/300/8/3/text/128-5-130.shtml>

38. Study on the Future Opportunities and Challenges in EU-China Trade and Investment Relations 2006-2010 – Financial services. (2007a). Bruselj: Evropska komisija. Najdeno 19. novembra 2008 na spletnem naslovu http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/february/tradoc_133309.pdf

39. Study on the Future Opportunities and Challenges in EU-China Trade and Investment Relations 2006-2010 – Telecommunication services. (2007b). Bruselj: Evropska komisija. Najdeno 19. novembra 2008 na spletnem naslovu http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/february/tradoc_133312.pdf

40. *UNCTAD Handbook of Statistics 2008*. (2008). Geneva: United Nations Conference on Trade and Development.

41. *UNCTAD World Investment Report 2008*. (2008). Geneva: United Nations Conference on Trade and Development.

42. *World Economic Outlook Database*. (2008). Washington: International Monetary Fund.

43. *WTO Statistics Database*. (2008). Geneva: World Trade Organization.

PRILOGE

PRILOGA 1: Blagovno storitvena bilanca Ruske federacije od leta 2000 dalje

<i>2000</i>	SND	Izven SND	Skupaj
Blago	822	59.349	60.171
Izvoz	14.250	90.783	105.033
Uvoz	-13.428	-31.434	-44.862
Storitve	-726	-5.940	-6.666
Izvoz	2.396	7.168	9.565
Uvoz	-3.122	-13.108	-16.230
Saldo	96	53.409	53.505

<i>2001</i>	SND	Izven SND	Skupaj
Blago	2.229	45.891	48.121
Izvoz	15.270	86.614	101.884
Uvoz	-13.041	-40.723	-53.764
Storitve	-402	-8.728	-9.131
Izvoz	2.749	8.692	11.441
Uvoz	-3.152	-17.420	-20.572
Saldo	1.827	37.163	38.990

<i>2002</i>	SND	Izven SND	Skupaj
Blago	4.225	42.111	46.336
Izvoz	16.375	90.926	107.301
Uvoz	-12.151	-48.815	-60.996
Storitve	-894	-8.992	-9.886
Izvoz	2885	10.726	13.611
Uvoz	-3.779	-19.718	-23.497
Saldo	3.331	33.119	36.450

<i>2003</i>	SND	Izven SND	Skupaj
Blago	6.280	53.579	59.859
Izvoz	21.357	114.572	135.929
Uvoz	-15.077	-60.993	-76.070
Storitve	-897	-9.997	-10.894
Izvoz	3.071	13.158	16.229
Uvoz	-3.967	-23.155	-27.122
Saldo	5.383	43.582	48.965

2004	SND	Izven SND	Skupaj
Blago	10.311	75.514	85.825
Izvoz	30.203	153.004	183.207
Uvoz	-19.891	-77.491	-97.382
Storitve	-941	-11.752	-12.693
Izvoz	3.622	16.972	20.595
Uvoz	-4.563	-28.724	-33.287
Saldo	9.370	63.762	73.132

2005	SND	Izven SND	Skupaj
Blago	11.650	106.714	118.364
Izvoz	33.549	210.249	243.798
Uvoz	-21.899	-103.535	-125.434
Storitve	-598	-13.297	-13.895
Izvoz	4.381	20.589	24.970
Uvoz	-4.979	-33.885	-38.865
Saldo	11.052	93.417	104.469

2006	SND	Izven SND	Skupaj
Blago	19.337	119.933	139.270
Izvoz	43.382	260.168	303.550
Uvoz	-24.045	-140.236	-164.281
Storitve	713	-14.450	-13.737
Izvoz	5.953	25.149	31.102
Uvoz	-5.240	-39.599	-44.839
Saldo	20.050	105.483	125.533

2007	SND	Izven SND	Skupaj
Blago	22.044	108.871	130.915
Izvoz	53.834	300.567	354.401
Uvoz	-31.790	-191.696	-223.486
Storitve	1.852	-21.623	-19.771
Izvoz	8.119	31.297	39.416
Uvoz	-6.268	-52.920	-59.187
Saldo	23.896	87.248	111.144

* Merska enota: milijoni \$.

SND: Skupnost neodvisnih držav.

Vir: Balance of Payments of the Russian Federation.

PRILOGA 2: Vpliv članstva Kitajske v WTO na blaginjo ostalih svetovnih gospodarstev

Odstotna sprememba je izražena v koristnosti per capita. Pozitivna 0.0 % sprememba pomeni, da je koristnost sicer pozitivna, vendar tako majhna, da zaokrožena na eno decimalno mesto ne prinaša skoraj nikakršne spremembe v koristnosti per capita.

Prav tako negativna 0.0 % sprememba pomeni izgubo, vendar tako majhno, da zaokrožena na eno decimalno mesto ne prinaša skoraj nikakršne spremembe v koristnosti per capita.

Država	Odstotna sprememba
Kitajska	2.2
Azijski tigri	0.7
Tajvan	0.6
Zahodna Evropa	0.2
Japonska	0.1
Severna Amerika Avstralija in Nova Zelandija Brazilija	+0.0
Ostala Latinska Amerika Bližnji vzhod in Severna Afrika Tranzicijska gospodarstva Južno afriška carinska unija Subsaharska Afrika	-0.0
Ostala jugovzhodna Azija Turčija	-0.1
Indonezija	-0.2
Indija	-0.4
Ostala južna Azija	-0.8
Vietnam	-1.4

Vir: Ianchovichina & Martin, Economic Impacts of China's Accession to the WTO, str. 18.

PRILOGA 3: Ruski regionalni trgi

Trgi so skupek subjektov Ruske federacije, opredeljenih spodaj:

MSC – Moskva (msk, mos)

STP – Sankt Peterburg (len, spb)

TMN – Tjumen (tum, kha, yam)

VGD – Severozahodni (vol, klg, nov, psk)

NOR – Severni (kpa, nen, krl, kom, arh, mur)

CEN – Osrednji (bel, bry, vla, vor, iva, kal, kos, krs, lip, orl, rya, smo, tam, tve, tul, yar)

SOU – Južni (sar, ady, dag, ing, kab, kir, kar, sev, kdk, sta, ast, vlg, ros)

URL – Ural (mar, mor, tat, udm, chv, kir, niz, pen, ulo, ore, sam, bas, per, krg, sve, chl)

SIB – Sibirija (air, bur, tyv, hak, alt, irk, kem, nvs, tom, oms, eve, tai, ust, kra, sah, kam, mag, kor, chu)

FAR – Daljni Vzhod (agi, chi, hab, amu, sao, pri, eao)

Subjekti Ruske federacije (vključujejo pokrajine, republike, regije in okrožja)

1. ady Republika Adigeja	26. klr Republika Kalmikija
2. agi Aginsko Burjatsko avtonomno okrožje	27. kam Kamčatska pokrajina
3. alt Altajska regija	28. kar Karačajevo-Čerkeska republika
4. alr Republika Altaj	29. krl Republika Karelija
5. amu Amurska pokrajina	30. kem Kemerovska pokrajina
6. arh Arhangeljska pokrajina	31. hab Habarovska regija
7. ast Astrahanska pokrajina	32. hak Republika Hakasija
8. bas Republika Baškortostan	33. kha Hanti-Mansijsko avtonomno okrožje
9. bel Belgorodska pokrajina	34. kir Kirovska pokrajina
10. bry Brjanska pokrajina	35. kom Republika Komi
11. bur Republika Burjatija	36. kpa Komi-Permiatsko avtonomno okrožje
12. chr Republika Čečenija	38. kos Kostromska pokrajina
13. chl Čeljabinska pokrajina	39. kdk Krasnodarska regija
14. chi Čitinska pokrajina	40. kra Krasnojarska regija
15. chu Čukotsko avtonomno okrožje	41. krg Kurganska pokrajina
16. chv Republika Čuvašija	42. krs Pokrajina Kursk
17. dag Republika Dagestan	43. len Leningradska pokrajina
18. eve Evenkijsko avtonomno okrožje	44. lip Lipetska pokrajina
19. ing Republika Ingušetija	45. mag Magadanska pokrajina
20. irk Irkutska pokrajina	46. mar Republika Marij El
21. iva Iyanovska pokrajina	47. mor Republika Mordovija
22. eao Židovska avtonomna republika	48. msk Zvezno mesto Moskva
23. kab Kabardno-Balkarska republika	49. mos Moskovska pokrajina
24. klg Kaliningradska pokrajina	50. mur Murmanska pokrajina
25. kal Kalužska pokrajina	

51. nen Nenetsko avtonomno okrožje	72. sve Sverdlovska pokrajina
52. niz Nižjegorodska pokrajina	73. tai Taimirsko (Dolgano-Nenetsko) avtonomno okrožje
53. sev Republika Severna Osetija	74. tam Tambovska pokrajina
54. nov Novgorodska pokrajina	75. tat Republika Tatarstan
55. nvs Novosibirska pokrajina	76. tom Tomska pokrajina
56. oms Omska pokrajina	77. tul Tulska pokrajina
57. ore Orenburška pokrajina	78. tum Tjumenska pokrajina
58. orl Orlovska pokrajina	79. tve Tverska pokrajina
59. pen Penzenska pokrajina	80. tyv Republika Tiva
60. per Permska pokrajina	81. udm Udmurtska Republika
61. pri Primorska regija	82. ulo Uljanovska pokrajina
62. psk Pskovska pokrajina	83. ust Ust-Ordinsko Burjatsko avtonomno okrožje
63. ros Rostovska pokrajina	84. vla Vladimirska pokrajina
64. rya Rjažanska pokrajina	85. vlg Volgograjska pokrajina
65. spb Zvezno mesto Sankt Peterburg	86. vol Vologodska pokrajina
66. sah Republika Saha	87. vor Voronežska pokrajina
67. sao Sahalinska pokrajina	88. jam Jamalo-Nenetsko avtonomno okrožje
68. sam Samarska pokrajina	89. yar Jaroslavska pokrajina
69. sar Saratovska pokrajina	
70. smo Smolenska pokrajina	
71. sta Stavropolska regija	

Vpliv liberalizacije ovir za NTI v storitveni sektor na regionalne trge
(% sprememba glede na bazno leto)

Regionalni trgi	Korist (% potrošnje)	Korist (% BDP-ja)
<i>Povprečje</i>	6.7	3.7
Moskva	5.5	3.8
Sankt Peterburg	8.4	4.5
Tjumen	11.5	2.6
Severozahodni	9.0	5.0
Severni	8.9	4.3
Osrednji	7.3	4.1
Južni	7.2	4.1
Ural	5.9	3.2
Sibirija	6.8	3.8
Daljni Vzhod	8.4	4.5

Vir: Rutherford & Tarr, Regional impacts of Russia's accession to the WTO, 2006, str. 42.

Vpliv znižanja carinskih stopenj na regionalne trge
(% sprememba glede na bazno leto)

Regionalni trgi	Korist (% potrošnje)	Korist (% BDP-ja)
<i>Povprečje</i>	0.7	0.4
Moskva	0.9	0.6
Sankt Peterburg	1.6	0.9
Tjumen	4.6	1.0
Severozahodni	1.4	0.8
Severni	0.7	0.3
Osrednji	-0.2	-0.1
Južni	0.7	0.4
Ural	-0.1	0.0
Sibirija	0.6	0.3
Daljni Vzhod	0.9	0.5

Vir: Rutherford & Tarr, Regional impacts of Russia's accession to the WTO, 2006, str. 45.

Vpliv izboljšane dostopa na zunanje trge
(% sprememba glede na bazno leto)

Regionalni trgi	Korist (% potrošnje)	Korist (% BDP-ja)
<i>Povprečje</i>	0.3	0.2
Moskva	0.5	0.3
Sankt Peterburg	0.5	0.3
Tjumen	-2.2	-0.5
Severozahodni	0.7	0.4
Severni	0.1	0.1
Osrednji	0.4	0.2
Južni	0.4	0.2
Ural	0.3	0.1
Sibirija	0.2	0.1
Daljni Vzhod	0.3	0.2

Vir: Rutherford & Tarr, Regional impacts of Russia's accession to the WTO, 2006, str. 44.

PRILOGA 4: Slovar kratic in tujih izrazov

Kratica	Tuj izraz	Slovenski prevod
CEFIR	Rus.: Центр экономических и финансовых исследований и разработок в Российской экономической школе Centr ekonomičeskikh i finansovyh issledovanij i razrabotok v Rossijskoj ekonomičeskoj škole	Center ekonomskih in finančnih raziskav v okviru ruske ekonomske šole
GATS	General Agreement on Trade in Services	Splošni sporazum o trgovini s storitvami
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade	Splošni sporazum o carinah in trgovini
ILO	International Labour Organization	Mednarodna organizacija za delo
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
Svet / CMEA	Council for Mutual Economic Assistance Rus. Совет экономической взаимопомощи – Sovet ekonomičeskoj vzaimopomošči	Svet za vzajemno ekonomsko pomoč
TRIPS	Trade-related aspects of intellectual property rights	Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine
WTO	World Trade Organization	Svetovna trgovinska organizacija